

หลักสูตร คู่มือ และแนวทาง การสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต

โครงการข้าราชการไทยไร้ทุจริต

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

กระทรวงยุติธรรม

คำนำ

เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายรัฐบาล และแผนงานเชิงรุกในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ในแนวทางการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักรู้ การตรวจสอบและเฝ้าระวังเชิงรุก และเป็นการมุ่งดำเนินงานให้บรรลุพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) ในการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและปฏิบัติการเชิงรุกด้านการป้องกัน สร้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงาน ป.ป.ท. จึงได้ร่วมกับ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินโครงการข้าราชการไทยไร้ทุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในการเป็นพลังผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์ นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินการ คือ การทุจริตในภาครัฐลดลงหรือหมดไป

ในการนี้ จึงมีความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตเพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้าร่วมเป็นเครือข่ายระดับแกนนำ อันจะนำไปสู่การขยายผลสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตที่มีประสิทธิภาพของแต่ละหน่วยงานต่อไป เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว สำนักงาน ป.ป.ท. จึงได้จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตร คู่มือ และแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้เครือข่ายระดับแกนนำ นำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน

สำนักงาน ป.ป.ท. หวังว่าหลักสูตร คู่มือ และแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

มกราคม 2558

สารบัญ

หลักการและเหตุผล	1
โครงสร้างหลักสูตร	3
วัตถุประสงค์	3
โครงสร้างจำนวนเวลา	3
แนวทางการจัดหลักสูตร	3
แนวทางการวัดและประเมินผล	4
แผนการฝึกอบรมตามหลักสูตรแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต	4
หน่วยที่ 1 การทุจริต ความหมาย แนวคิด และรูปแบบ	7
เอกสารความรู้ประกอบชุดกิจกรรม	10
ใบงาน “การทุจริตตามความคิดข้าพเจ้า”	33
แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม	34
หน่วยที่ 2 การสร้างและการบริหารเครือข่าย	35
เอกสารความรู้ประกอบชุดกิจกรรม	36
เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต	46
แบบแสดงความประสงค์ร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริต	48
ใบงาน	49
แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม	50
หน่วยที่ 3 การต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต	51
กรณีศึกษาด้านการทุจริต	52
กรณีศึกษาแนวทางการส่งเสริมธรรมาภิบาลที่ดี	54
แบบหนังสือร้องเรียน/กล่าวหา	61
ช่องทางการติดต่อกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ	63
สัญลักษณ์ เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต	65
คณะผู้จัดทำ	66

หลักสูตร คู่มือ และแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยต้องเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและมีความสลับซับซ้อน ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหา มากมาย ในยุคที่ประเทศต้องการการแข่งขันเพื่อที่จะยืนหยัดในสังคมโลกได้อย่างเต็มภาคภูมินั้น ประเทศไทย ต้องมีการเตรียมความพร้อมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาหนึ่งที่ทำให้ กระบวนการพัฒนาการด้านต่างๆ ของประเทศ ขาดความสมดุลและก่อให้เกิดสภาพปัญหาที่ต่อเนื่องเกี่ยวพัน กันหลายด้าน คือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่สั่งสมติดต่อกันมายาวนานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และได้ส่งผล กระทบโดยตรงต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงภาพลักษณ์และความ เชื่อมั่นต่อสายตาของประชาคมโลก โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้จัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ปัญหาการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆ ทั่วโลก (Corruption Perceptions Index) โดยดัชนีคอร์รัปชันของราชอาณาจักรไทยตกลงจากอันดับที่ 88 ในปี 2555 มาอยู่อันดับที่ 102 จาก 177 ประเทศ ในปี 2556 และต่ำกว่าอีกหลายประเทศในทวีปเอเชีย เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และ เมื่อพิจารณาจากเขตเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก ราชอาณาจักรไทยอยู่ในลำดับที่ 7 จาก 16 ประเทศ ถึงแม้ว่า ในปี 2557 ประเทศไทยจะมีอันดับที่ดีขึ้น กล่าวคือ ได้ขึ้นมาอยู่ที่อันดับที่ 85 จากการจัดอันดับทั้งหมด 175 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับที่ 12 จาก 28 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก แต่ถ้าดูคะแนนที่ได้รับคือ 38 จาก 100 ก็ยังถือว่าเป็นประเทศที่ได้คะแนนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ถึงแม้ว่าทุกรัฐบาลจะมียุทธศาสตร์การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันเป็นวาระแห่งชาติ ตลอดจน ปัจจุบันคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มี คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 69/2557 เรื่องมาตรการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพจน์มิชอบ แต่ก็ต้องยอมรับว่าปัญหาการทุจริตยังคงปรากฏอยู่ใน หน่วยงานภาครัฐ จากรายงานผลการร้องเรียน ผลการวิจัย และผลสำรวจความคิดเห็นของภาคประชาชนที่ ปรากฏอยู่ในหลายสำนัก รวมทั้ง ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (ABAC) ที่ระบุว่าประชาชนกว่าร้อยละ 60 สามารถยอมรับได้หากเกิดการทุจริตที่ตนเองได้ประโยชน์ร่วมด้วย ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวเป็นที่น่าห่วงใย อนาคตของประเทศชาติยิ่ง ดังนั้น กลไกสำคัญที่จะช่วยทำให้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการลด น้อยลง จึงต้องให้ความสำคัญกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเองและส่วนราชการในรูปแบบต่างๆ เช่น ร่วมกัน อาสาเข้ามาทำงานในลักษณะของเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง ร่วมกันปลูกจิตสำนึกให้เกิดความตระหนัก ร่วม สร้างกลไกการป้องกันการทุจริตในตนเองและองค์กร ร่วมตรวจสอบ ควบคุมและถ่วงดุลการใช้อำนาจ ซึ่งจะ ส่งผลให้เกิดความโปร่งใสและภาพลักษณ์ใหม่ อันจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและประเทศไทยเพิ่ม มากขึ้น

ดังนั้น เพื่อสนับสนุนนโยบายรัฐบาล และแผนงานเชิงรุกในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ใน แนวทางการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักรู้ การตรวจสอบและเฝ้าระวังเชิงรุก ในการสร้างค่านิยมต่อต้าน การทุจริตและปฏิบัติการเชิงรุกด้านการป้องกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ตามแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (ป.ป.ท.) ที่มีเป้าหมายในการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวัง ประกอบด้วย 5 เครือข่ายที่สำคัญคือ

1. เครือข่ายภาคประชาชน
2. เครือข่ายภาครัฐ
3. เครือข่ายภาคธุรกิจ (ทั้งในและต่างประเทศ)
4. เครือข่ายภาคสื่อมวลชน
5. เครือข่ายภาคเยาวชน

ซึ่งทุกภาคส่วนล้วนมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายภาครัฐซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการป้องปรามและยับยั้งการทุจริตรายใหม่ไม่ให้เกิดขึ้นในหน่วยงานของตนเอง รวมทั้งเป็นหลักในการจัดการทุจริตที่เกิดขึ้นในหน่วยงานให้หมดสิ้นไป ตามแนวทางการพัฒนาการแก้ไขปัญหาการทุจริต 3 ประการ คือ 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้อง “โกงไม่ได้” โดยการสร้างกระบวนการปฏิบัติงานที่รัดกุม เข้มแข็ง 2) เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้อง “ไม่ยากโกง” ด้วยการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีเป็นรายบุคคล และ 3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้อง “ไม่กล้าโกง” เนื่องจากมีระบบการลงโทษที่เฉียบขาด รุนแรง และเข้มแข็ง ในกรณีนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ จึงได้จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรการสร้างเครือข่ายภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานภาครัฐและเป็นแนวทางหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐต่อไป

โครงสร้างของหลักสูตร

วัตถุประสงค์

หลักสูตรแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันการทุจริต และสร้างความเข้มแข็งให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และติดตามการทุจริต โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาการทุจริต
2. ปฏิบัติต่าานึกและสร้างค่านิยมในการต่อต้านการทุจริตแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเครือข่าย และการบริหารเครือข่าย
4. สร้างความเข้มแข็งในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และติดตามการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐผ่าน

“เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

โครงสร้างจำนวนเวลา

เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต ในการดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และติดตามการทุจริต และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการทำงาน จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระใน 3 หน่วย รวมเวลาตลอดหลักสูตร 6 ชั่วโมง โดยเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการที่เน้นการให้ความรู้และการมีส่วนร่วมที่ดำเนินการควบคู่ทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หน่วยที่	เนื้อหา	จำนวนเวลา
1	การทุจริต ความหมาย แนวคิด และรูปแบบ	1 ชั่วโมง 30 นาที
2	การสร้างและการบริหารเครือข่าย	1 ชั่วโมง 30 นาที
3	การต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต	3 ชั่วโมง
รวม		6 ชั่วโมง

แนวทางการจัดหลักสูตร

หลักสูตรแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต เพื่อดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และติดตามการทุจริต ได้กำหนดแนวทางในการจัดหลักสูตรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ควรมุ่งเน้นการฝึกอบรมที่ยึดผู้เข้ารับการอบรมเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางภายใต้กิจกรรมที่หลากหลาย และเหมาะสมกับบริบทและสถานที่ของการอบรม

2. หากสามารถกระทำได้ ควรเน้นการเข้าร่วมกิจกรรมแบบกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้ทำความรู้จักกัน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับการสร้างเครือข่าย

3. การจัดกิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ควรมีการกำหนดผู้เข้าร่วมกรณีมีการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม โดยให้ผู้ที่มีระดับเท่ากันอยู่ในกลุ่มเดียวกันเพื่อลดการไม่กล้าแสดงความคิดเห็น รวมทั้งให้แต่ละกลุ่มมีการคละหน่วยงาน

4. เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมควรเปิดช่องทางให้ผู้เข้าร่วมติดต่อสื่อสารกัน โดยอาจให้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อแสดงความเห็น เช่น เว็บไซต์, facebook, line และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเกิดความสบายใจอาจแนะนำให้ผู้เข้าร่วมเครือข่ายเปิดเปิดบัญชี facebook ใหม่ ที่ไม่ระบุตัวตนและเข้าร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้สามารถแสดงความเห็นได้อย่างเต็มที่

แนวทางการวัดและประเมินผล

1. ควรมีการประเมินทั้งความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย
2. วิธีการประเมินควรสอดคล้องและเป็นไปตามสภาพจริงระหว่างที่ดำเนินกิจกรรมการอบรม ผลการประเมินมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เข้าร่วมการอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึก และเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าการประเมินความรู้ ดังนั้นการประเมินผลการอบรมจึงต้องให้ผู้เข้าร่วมการอบรมมีส่วนร่วมในการประเมิน
3. การประเมินผลในระยะยาวสามารถวัดได้จากความเติบโตและการเคลื่อนไหวของเครือข่าย ใฝ่ระวัง ป้องกัน และติดตามการทุจริต

แผนการฝึกอบรมตามหลักสูตรแนวทางการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต

เนื้อหา	กิจกรรม	เวลา	สื่อประกอบการอบรม
	- พิธีเปิด - ชี้แจงวัตถุประสงค์	20 นาที	
1. การทุจริต ความหมาย แนวคิด และรูปแบบ			
- บรรยายสรุปนโยบายต่อต้านการทุจริตของ ป.ป.ท.	- บรรยายสรุปโดย ป.ป.ท.	30 นาที	ผู้บริหาร ป.ป.ท. หรือ วิทยากรของ ป.ป.ท.
- การทุจริตตามความคิดของข้าพเจ้า	- วิทยากรชี้แจงกิจกรรมและแจกใบงาน “การทุจริตตามความคิดของข้าพเจ้า” - วิทยากรให้เวลาผู้เข้ารับการอบรมประมาณ 15-20 นาที ในการทำใบงานของตนเองก่อนแบ่งกลุ่มระดมความคิดแลกเปลี่ยนความเห็นในประเด็นความหมายและ ลักษณะของการทุจริต - ผู้เข้าร่วมการอบรมนำเสนอผลสรุปรายกลุ่ม (กรณีไม่สามารถแบ่งกลุ่มได้ให้วิทยากรสุ่มผู้เข้าร่วมการอบรมมานำเสนอ)	30 นาที	ใบงาน “การทุจริตตามความคิดของข้าพเจ้า”

เนื้อหา	กิจกรรม	เวลา	สื่อประกอบการอบรม
	- วิทยาการสรุป		
- การทุจริตในมุมมองเชิงวิชาการ	- บรรยาย	30 นาที	สไลด์หมายเลข 1 เรื่อง การทุจริต
2. การสร้างและการบริหารเครือข่าย			
- การสร้างและการบริหารเครือข่าย	- บรรยาย	45 นาที	สไลด์หมายเลข 2 เรื่อง การสร้างและการบริหารเครือข่าย
- แนวทางการสร้างเครือข่าย	- แบ่งกลุ่มระดมความคิด: ผู้เข้าร่วมการอบรมร่วมกัน เสนอแนะแนวทางการสร้างเครือข่ายภายในองค์กร - ผู้เข้าร่วมการอบรมนำเสนอ - วิทยาการสรุป	45 นาที	
3. การต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต			
- แนวทางการต่อต้านการทุจริตและบทเรียนการต่อต้านทุจริต	- แบ่งกลุ่มระดมความคิด: ผู้เข้าร่วมการอบรมร่วมกันได้รับ แจกกรณีศึกษาด้านการทุจริตและร่วมกันอภิปราย - ผู้เข้าร่วมการอบรมนำเสนอ - วิทยาการสรุป	75 นาที	- กรณีศึกษา
- การร้องเรียนและขั้นตอนการร้องเรียน	- บรรยาย	15 นาที	สไลด์หมายเลข 3 เรื่อง การร้องเรียนและขั้นตอนการร้องเรียน
- แนวทางการต่อต้านการทุจริตสำหรับหน่วยงาน	- แบ่งกลุ่มระดมความคิด: ผู้เข้าร่วมการอบรมเสนอแนะแนวทางการเฝ้าระวังและป้องปรามการทุจริตสำหรับหน่วยงานของตน - ผู้เข้าร่วมการอบรมนำเสนอ - วิทยาการสรุป	60 นาที	
- การเข้าร่วมเป็นเครือข่าย	- วิทยาการชี้แจงชื่อ web และ facebook ของเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต - ผู้เข้าร่วมการอบรมส่งใบสมัครสมาชิกเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต	30 นาที	สไลด์หมายเลข 4 แสดงชื่อ web และ facebook ของเครือข่าย

หน่วยที่ 1

การทูลจริต ความหมาย แนวคิด และรูปแบบ

จำนวนเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที

วัตถุประสงค์

มีความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับการทูลจริตและรูปแบบการทูลจริตได้

ขอบข่ายเนื้อหาสาระ

ความหมายของการทูลจริต แนวคิดของการทูลจริต และรูปแบบการทูลจริตที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน

กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ 1: การทูลจริตตามความคิดของข้าพเจ้า

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมได้แสดงความคิดเห็นในเชิงแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและวิทยากรในแง่ความหมายและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทูลจริต
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมได้นำเสนอรูปแบบ/พฤติกรรมทูลจริตตามความคิดของตนเอง ทำให้วิทยากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และเห็นถึงรูปแบบการทูลจริตที่อาจเกิดขึ้นตามความคิดของผู้เข้าร่วมการอบรมซึ่งมาจากหน่วยงานที่หลากหลาย

แนวทางการดำเนินกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมการอบรมให้ความหมายของการทูลจริตในมุมมองของตนเองผ่านกิจกรรมแรกของการอบรม โดยวิทยากรยังไม่ต้องบรรยายในหลักการและแนวคิดตามทฤษฎี เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมการอบรม โดยวิทยากรให้ผู้เข้าร่วมการอบรมทำใบงาน “การทูลจริตตามความคิดของข้าพเจ้า” โดยใช้เวลาประมาณ 20-30 นาที ทำใบงานซึ่งมีกิจกรรม 2 ส่วน คือ

(1) ความหมายของการทูลจริต: ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมบอกความหมายของคำว่าทูลจริตตามความคิดของตนเอง (วิทยากรอธิบายให้ผู้เข้าร่วมการอบรมทราบว่าการให้ความหมายในกิจกรรมนี้เป็นการให้ความหมายตามความเห็นของผู้เข้าร่วมการอบรม)

(2) ตัวอย่างของการกระทำหรือพฤติกรรมที่เข้าข่ายทูลจริต: ผู้เข้าร่วมการอบรมยกตัวอย่างพฤติกรรมที่เข้าข่ายหรือสงสัยว่าจะเป็นทูลจริตตามความคิดของผู้เข้าร่วมการอบรมเอง โดยวิทยากรให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเขียนพฤติกรรมที่เข้าข่ายการทูลจริตตามความคิดของผู้เข้าร่วมการอบรมอย่างน้อย 3-5 รายการ

เมื่อผู้เข้าร่วมการอบรมทำใบงานเรียบร้อยแล้ววิทยากรแบ่งกลุ่มเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มเพื่อสร้างข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับความหมายของการทูลจริต และ รวบรวมตัวอย่างการทูลจริตที่ผู้เข้าร่วมการอบรมแต่ละคนเสนอ การร่วมกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมร่วมกันอภิปรายและสะท้อนความเห็นของพฤติกรรมที่ผู้เข้าร่วมการอบรมแต่ละคนยกตัวอย่างมา บางพฤติกรรมอาจเป็นการทูลจริต

หรือไม่เป็นการทุจริตในความคิดของผู้อื่นก็ได้ โดยแต่ละกลุ่มจะสามารถรวบรวมและสะท้อนข้อสรุปของพฤติกรรมที่ถือได้ว่าเข้าข่ายการทุจริตในหน่วยงาน จากนั้นวิทยากรให้ผู้เข้าร่วมการอบรมแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอและวิทยากรกล่าวสรุป (ในกรณีที่ไม่สามารถแบ่งกลุ่มได้ ให้วิทยากรเป็นผู้สรุปความหมายและตัวอย่าง โดยเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมการอบรมนำเสนอความคิดเห็นตามใบงานชิ้นกระดาษในภาพรวม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานที่และความเห็นของวิทยากร)

สื่อและแหล่งเรียนรู้

ใบงาน “การทุจริตตามความคิดของข้าพเจ้า”

การประเมินผล

สังเกตจากการมีส่วนร่วมและการนำเสนอความเห็นหรือการตอบใบงาน

กิจกรรมที่ 2: การทุจริตในมุมมองเชิงวิชาการ

วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

1. เพื่อสะท้อนให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเห็นถึงความหมายและแนวคิดของการทุจริตในเชิงวิชาการ
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการทุจริต เห็นถึงผลเสียของการทุจริตที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

แนวทางการดำเนินกิจกรรม

วิทยากรบรรยายให้ผู้เข้าร่วมการอบรมรับทราบถึงความหมาย แนวคิด และรูปแบบของการทุจริต ในเชิงวิชาการที่มีการศึกษารวบรวม โดยใช้ PowerPoint

กิจกรรมเสริม (หากมีเวลา)

วิทยากรจัดกลุ่มอภิปรายหรือร่วมกันอภิปรายผลกระทบของการทุจริตที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานของตนเอง

สื่อและแหล่งเรียนรู้

PowerPoint เรื่อง ความหมาย แนวคิด และรูปแบบของการทุจริต

การประเมินผล

1. สังเกตจากการมีส่วนร่วมและการนำเสนอความเห็น
2. แบบสะท้อนผลการฝึกอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรม

เอกสารความรู้ประกอบชุดกิจกรรม
การทุจริต ความหมาย แนวคิด และรูปแบบ

1. ความหมายของการทุจริต (คอร์รัปชัน)

การทุจริต หรือในภาษาอังกฤษ คอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruptio เป็นคำที่รู้จักกันดี แต่การให้ความหมายหรือนิยามขอบข่ายของคำนี้มีหลากหลายแตกต่างกันไปขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานและพื้นฐานทางด้านสังคม ตลอดจนศีลธรรมทางการเมืองหรือเศรษฐศาสตร์ ความหมายของคำว่า การทุจริต หรือที่คนไทยชอบกล่าวร่วมกันว่า การทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption) มีการให้ความหมายไว้มากมายหลายความหมายดังนี้

(1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 และพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกันว่า “ประพฤติชั่วคดโกงไม่ซื่อตรง”

(2) ประมวลกฎหมายอาญาให้คำนิยามไว้ในมาตรา 1(1) “โดยทุจริต” หมายความว่า “เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

(3) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 2542 ให้คำนิยามไว้ในมาตรา 4 ดังนี้ “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งเหื่อนหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ส่วนคำในภาษาอังกฤษที่มีความหมายตรงกับคำว่า “ทุจริต” คือคำว่า “คอร์รัปชัน” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก หมายถึง “การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นการกระทำที่ชั่วช้าและฉ้อโกงโดยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมายรวมทั้งการกระทำที่ขัดต่อตำแหน่งหน้าที่ และสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังหมายถึงการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งประชาชนไว้วางใจกระทำต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการโดยการรับหรือยอมรับประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

(4) พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ให้คำนิยามไว้ในมาตรา 3 ว่า

“ทุจริตในภาครัฐ” หมายความว่า ทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤตินิชอบในภาครัฐ

“ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ซึ่งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น

“ประพฤตินิชอบ” หมายความว่า ใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีที่มุ่งหมายจะควบคุมดูแลการรับ การเก็บรักษาหรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินของแผ่นดิน

สำหรับประชาคมโลกแล้ว การทุจริตอาจจัดเป็นอาชญากรรม (crime) หรืออาจให้ความหมายทั้งแนว ก้างและแคบขึ้นกับสภาพและบริบท โดยสภาประชาคมยุโรปได้ให้ความหมายของ การทุจริตหรือคอร์รัปชัน ว่า หมายถึง การใช้อำนาจสาธารณะในทางมิชอบเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน หรือการให้สินบน และความประพฤติ ทั้งหลายของบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในภาครัฐหรือเอกชนประพฤตินิชอบที่ฝ่าฝืนหน้าที่

ของตน โดยไม่สมควรกับตำแหน่งหน้าที่ของตนในฐานะเจ้าพนักงานแห่งรัฐ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเอกชน ตัวแทนหรือฐานะความสัมพันธ์อื่นๆ โดยมุ่งประสงค์ให้ได้รับประโยชน์ โดยมีขอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ส่วนสหประชาชาติได้กำหนดความหมายของการทุจริตไว้ไม่ใช่แต่เพียงพฤติกรรม แต่เป็นปรากฏการณ์ (phenomenon) ในทางสังคมการเมืองและเศรษฐศาสตร์ที่เป็นปัญหาสำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก

องค์กรระหว่างประเทศด้านความโปร่งใส (Transparency International (TI)) ได้ให้ความหมายของการทุจริตไว้ว่าเป็นการใช้อำนาจที่ได้รับการไว้วางใจในทางที่ผิด โดยแทนที่จะใช้อำนาจนี้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม กลับเอาอำนาจดังกล่าวมาใช้ในการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งสถานการณ์นี้อาจเกิดได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งองค์กรด้านความโปร่งใสระบุถึงกรณีต่างๆ ของการทุจริตไว้ดังนี้

การทุจริตขนาดใหญ่ (grand corruption) เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงในการบิดเบือนนโยบายหรือใช้อำนาจในทางที่ไม่สมควร เพื่อแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรของชาติ

การทุจริตขนาดเล็ก (petty corruption) เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ระดับกลางและล่างต่อประชาชนทั่วไปโดยเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง

การติดสินบน (bribery) เป็นการเสนอ ให้ หรือสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งในรูปแบบของทรัพย์สิน สิ่งของ หรือสิ่งตอบแทน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรม

การยักยอก (embezzlement) เป็นการนำเอาทรัพย์สินหรือสิ่งของที่เป็นของทางราชการหรือหน่วยงานมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ได้เกี่ยวข้องกับงาน

การอุปถัมภ์ (patronage) เป็นการให้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือการเล่นพรรคเล่นพวก เพื่อเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องได้เข้ามามีอำนาจหรือเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสม รวมทั้งการเลือกที่รักมักที่ชัง (nepotism) ที่เป็นการเอื้อประโยชน์หรืออำนาจหน้าที่แก่พวกพ้องคนใกล้ชิด

ผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict of interest) เป็นการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนกับส่วนรวม ซึ่งเป็นการกระทำโดยใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประโยชน์ที่เชื่อได้ว่าเป็นส่วนรวมแต่ตนเองหรือพวกพ้องก็ได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมต่อการกระทำนั้นด้วย

เห็นได้ว่าการให้ความหมายของพฤติกรรมทุจริตนั้นมีความหมายที่หลากหลาย ทั้งในแนวกว้างและแนวแคบ ครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย โดยภาพรวมของการทุจริต เป็นการใช้อำนาจที่ได้รับมอบหมายมากระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เอื้อให้เกิดประโยชน์แต่ตนเองหรือพวกพ้อง ให้ได้รับการตอบแทน ทั้งที่เป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด การกระทำดังกล่าวอาจขัดต่อกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ หรือศีลธรรม เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ตนเองหรือพวกพ้อง รวมทั้งการละเว้นไม่กระทำเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองหรือบุคคลอื่น

นอกจากคำว่า ทุจริตคอร์รัปชัน แล้วเรายังคุ้นเคยกับคำว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” และใช้แทนคำว่า ทุจริตคอร์รัปชัน แต่นักวิชาการจำนวนหนึ่งเห็นว่าคำนี้มีความหมายที่แคบกว่าการทุจริตคอร์รัปชัน เนื่องจากคำว่าฉ้อราษฎร์บังหลวงนั้น สามารถแยกออกเป็น 2 พฤติกรรม คือ ฉ้อราษฎร์ หมายถึง การฉ้อโกงสิ่งที่เคยเป็นหรือควรจะเป็นของราษฎรมาเป็นของส่วนตนหรือพวกพ้อง ส่วนบังหลวงนั้นหมายถึงการเบียดบังเอาสิ่งที่เป็นของหลวงหรือของรัฐมาเป็นของตนเอง ซึ่งความหมายนี้ค่อนข้างแคบและจำกัดกว่าคำว่า ทุจริต

นอกจากนี้ยังมีคำว่า การทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งหมายความว่า การแสวงหาประโยชน์ หรือ การเอื้อประโยชน์ หรือการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม อันเกิดจากการใช้อำนาจทางบริหารของรัฐบาลหรือรัฐมนตรี ในการเสนอโครงการหรือการดำเนินโครงการหรือกิจการใดๆ อันเป็นผลให้

ตนเองหรือบุคคลอื่นได้ประโยชน์จากการดำเนินการตามโครงการหรือกิจการนั้นๆ หรือทำให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์, และคณะ, 2555)

การทุจริตเชิงนโยบายมีลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างจากการทุจริตในกรณีทั่วไปใน 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง การกระทำทางนโยบายหรือการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของรัฐบาล (คณะรัฐมนตรี) หรือของรัฐมนตรี

ประการที่สอง การใช้อำนาจของฝ่ายบริหารเพื่อดำเนินการตามนโยบายมีลักษณะเป็นการแสวงหาประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์แก่บุคคล หรือมีลักษณะของการขัดกันของผลประโยชน์ และ

ประการที่สาม ฝ่ายบริหารหรือญาติพี่น้องหรือพรรคพวกของฝ่ายบริหาร ได้ประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว หรือการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐ

การพิจารณาความหมายของการทุจริตเชิงนโยบาย จะต้องพิจารณาในสองส่วน คือ 1. การพิจารณาในแง่ขอบเขตของผู้กระทำการทุจริต และ 2. การพิจารณาในแง่เนื้อหาของการทุจริต กล่าวคือ

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับขอบเขตของผู้กระทำการทุจริต การพิจารณาจะต้องพิจารณาอย่างแคบ กล่าวคือ เฉพาะแต่การใช้อำนาจของรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีในลักษณะของการใช้อำนาจทางบริหารตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น โดยไม่รวมไปถึงการทุจริตของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยทั่วไป หรือการใช้อำนาจของรัฐมนตรีในกรณีเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ

2. ในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาของการทุจริต การพิจารณาจะต้องพิจารณาอย่างกว้าง กล่าวคือ การกระทำ (ของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาล) ที่ขัดต่อหลักคุณธรรมหรือจริยธรรมของบุคคลสาธารณะที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือบุคคลอื่น โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจรัฐหรืออำนาจที่ได้รับมอบหมายจากอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะเป็นการผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะนำมาซึ่งประโยชน์ที่เป็นเงินหรือทรัพย์สินหรือไม่ก็ตาม หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม ของประเทศ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต

สำหรับการทุจริตหรือคอร์รัปชันนั้นนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์กล่าวว่าการทุจริตนั้นเกิดขึ้นจากการร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์และเกี่ยวเนื่องอยู่กับทฤษฎีหลัก 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีอุปถัมภ์ ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ และทฤษฎีการทุจริต (ฐานันท์ วรรณโกวิท, 2554)

ทฤษฎีอุปถัมภ์

จากโครงสร้างของสังคมมีความสัมพันธ์ในลักษณะการพึ่งพาอาศัยในความเท่าเทียมกัน โดยที่ต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ต่างตอบแทน ซึ่งฝ่ายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่าจะเป็นผู้ให้ทางด้านวัตถุ และฝ่ายที่ฐานะด้อยกว่าจะตอบแทนด้วยความจงรักภักดี ซึ่งเรียกว่าระบบอุปถัมภ์

ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวมีองค์ประกอบของความเป็นมิตรรวมอยู่ด้วย แต่เป็นมิตรภาพที่ขาดดุลยภาพ คือ อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่งมากเกินไป เพื่อใช้ในการแสวงหาประโยชน์ในการแสวงหาประโยชน์ซึ่งกันและกัน ระบบอุปถัมภ์ก่อให้เกิดหรือมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชัน เนื่องจากระบบอุปถัมภ์เป็นระบบซึ่งมีการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกัน ทำให้เกิดพวกพ้องในองค์กรทำให้ง่ายต่อการเกิดการทุจริตและประพฤตินิยมชอบและยากต่อการตรวจสอบ

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีเกี่ยวกับลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ เป็นการเน้นย้ำความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการพื้นฐาน คือ ความต้องการทางกายภาพและชีวภาพ และความต้องการ

ระดับสูงคือความต้องการที่จะประสบความสำเร็จดังนั้น การจัดอันดับความต้องการจึงเริ่มต้นจากลำดับชั้นสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้

1. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จสูงสุด หรือความต้องการประจักษ์ตน
2. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับ
3. ความต้องการในสังคม ความรักและความเป็นเจ้าของ
4. ความต้องการในความปลอดภัยและความมั่นคง
5. ความต้องการพื้นฐานทางกายภาพและชีวภาพ

ความต้องการเหล่านี้ของมนุษย์ก่อให้เกิดการทุจริตขึ้น เนื่องจากต้องการจะตอบสนองความต้องการของตนเอง ไม่ว่าจะทรัพย์สินหรือเงินทองซึ่งเป็นส่วนประกอบที่เกิดเป็นการทุจริตขึ้น

ทฤษฎีการทุจริต

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเมื่อมีปัจจัย 3 ประการ คือ ความไม่ซื่อสัตย์โอกาสที่เอื้ออำนวย และสิ่งที่เร้าหรือปัจจัยเร้า หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปก็ไม่สามารถเกิดเป็นทฤษฎีนี้ได้

1. ความไม่ซื่อสัตย์ เมื่อมนุษย์ยังมีความต้องการ ความโลภ แม้ถูกสะกดด้วยจริยธรรม คุณธรรม และบทลงโทษทางกฎหมายก็ตาม ความจำเป็นทางเศรษฐกิจมีส่วนผลักดันให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดเพื่อให้ตนเองอยู่รอด เมื่อมีโอกาสที่จะกระทำความผิดได้ง่ายแล้วทัศนคติในการกระทำความผิดก็จะคิดว่าไม่เป็นสิ่งร้ายแรง ดังนั้น ความไม่ซื่อสัตย์จึงเป็นส่วนที่มีความสำคัญในการก่อให้เกิดบุคคลทุจริตเพื่อต้องการสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ เช่น ทรัพย์สิน ชื่อเสียง เป็นต้น

2. โอกาส ผู้กระทำความผิดพยายามที่จะหาโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต โอกาสที่เข้ามามีต่อการทุจริตย่อมกระตุ้นให้เกิดการทุจริตได้ง่ายขึ้นกว่าโอกาสที่ไม่เปิดช่อง นโยบายของฝ่ายบริหารจัดการที่ไม่มีระบบเพียงพอต่อการที่มีรับคนไม่ซื่อสัตย์เข้ามาทำงาน ดังนั้นการควบคุมด้วยกลไกภายในจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นการลดโอกาสของบุคคลในการกระทำความผิด

3. การจูงใจเป็นองค์ประกอบข้อสุดท้ายที่มีความสำคัญ เนื่องจาก การทำความเข้าใจถึงมูลเหตุจูงใจให้บุคคลตัดสินใจกระทำการทุจริตจะนำไปสู่การหามาตรการในการป้องกันการทุจริตด้วยประเภทของการจูงใจให้บุคคลกระทำการทุจริต สามารถจำแนกได้ ดังนี้

- (1) มีความทะเยอทะยานอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
- (2) ปราบปรามจะยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นเพื่อทัดเทียมบุคคลในสังคม
- (3) ปัญหาทางการเงิน ซึ่งต่อเนื่องมาจากปัญหาการพนัน หรือความเจ็บป่วย
- (4) การกระทำเพื่ออยากเด่น
- (5) ความต้องการที่จะแก้แค้นซึ่งอาจมาจากผู้บังคับบัญชา
- (6) ทำเพื่ออุดมคติของตนเอง

นอกจากนี้ ทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองได้มุ่งเน้นศึกษาสาเหตุที่ทำให้การฉ้อราษฎร์บังหลวงเติบโตขึ้นและการมีปฏิสัมพันธ์ต่อปัจจัยเชิงสถาบันและเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ โดยแนวคิดหรือทฤษฎีในการศึกษาปรากฏการณ์ของการฉ้อราษฎร์บังหลวงอาจแบ่งได้ดังนี้

1. การฉ้อราษฎร์บังหลวงของตัวการ-ตัวแทน (The agency model of corruption)
2. ตัวแบบการจัดสรรทรัพยากร (The resource allocation model) เป็นการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ภายใต้กรอบคิดของทฤษฎีเกม (Game theory) และตลาดแข่งขันกึ่งผูกขาด (Oligopoly)
3. การฉ้อราษฎร์บังหลวงของตลาดภายใน (Corruption in internal markets) ตัวแบบนี้จะศึกษาระบบความสัมพันธ์ของระดับชั้นต่างๆ ของการบริหารภาครัฐในองคาพยพของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ

การศึกษาแนวนี้พัฒนาขึ้นมาภายใต้แนวคิดที่ว่าภายใต้พลวัตรของตลาดภายในเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงจะ “ซื้อ” ตำแหน่งที่ตนสามารถจะแสวงหาประโยชน์ได้ ในกรณีที่ตลาดภายในนี้เกิดขึ้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนจะรักษาสภาพขององค์กรให้คงสภาพที่เป็นอยู่ (Status quo) และทำให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างเป็นระบบภายในโครงสร้างองค์กรของรัฐโดยอาจจะไม่มีความพยายามในการแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลง

4. ระดับ, การคงอยู่, และดุลยภาพของการฉ้อราษฎร์บังหลวง (Level, Persistence, and equilibrium of corruption) การศึกษานี้มุ่งที่จะอธิบายธรรมชาติและพลวัตรในการควบคุมระดับดุลยภาพของการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เกิดขึ้นภายในสังคม ซึ่งผลการศึกษาชี้ว่ามีดุลยภาพเกิดขึ้นได้ในหลายดุลยภาพขึ้นกับจำนวนเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการฉ้อราษฎร์บังหลวงและยังสัมพันธ์กับลักษณะของการเมืองในขณะนั้น

5. โครงสร้างของสถาบันรัฐ, การกระจายอำนาจ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง (Structure of government institutions, decentralizations, and corruption) ตัวแบบนี้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางโดยมุ่งที่จะศึกษาโครงสร้างของสถาบันรัฐและการกระจายอำนาจการเมืองต่อผลของระดับและการกระจายตัวของการฉ้อราษฎร์บังหลวง

6. การจัดการสาธารณะแนวใหม่และเศรษฐศาสตร์สถาบันแนวใหม่ (New Public Management and New Institutional Economics) การถกเถียงกันในทางนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการสาธารณะแนวใหม่เป็นการมุ่งที่จะวิเคราะห์ถึงการปฏิรูปการบริหารภาครัฐกับความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยให้เจ้าหน้าที่รัฐ เป็นศูนย์กลาง

ขณะที่ Faizul Latif Chowdhury (ไฟซาล ลาติฟ ชาอูรี) ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวบังคลาเทศที่สนใจพฤติกรรมคอร์รัปชันโดยนำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาอธิบายสรุปไว้อย่างนี้ครับว่า ปัจจุบันเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการคอร์รัปชันนี้มีแนวทางการศึกษาอย่างน้อย 13 แนวทาง (สุทธิ สุนทรานุรักษ์, 2553) คือ

1. ศึกษาถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันโดยอธิบายผ่านพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ (Economic causes of corruption) ตัวอย่างเช่น คอร์รัปชันเป็นแรงจูงใจทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่สามารถอธิบายด้วยพฤติกรรมแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจของนักการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐ

2. ศึกษาถึงกระบวนการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจของเจ้าหน้าที่รัฐ (Rent Seeking in Public offices) ทั้งนี้การจะได้มาซึ่งค่าเช่าดังกล่าวนี้ นักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐล้วนมีต้นทุนที่ต้องเสียในการได้มาซึ่งอำนาจในการตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจ (Discretionary Power) ซึ่งถ้าเราเชื่อว่านักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐเหล่านี้เป็น “สัตว์เศรษฐกิจ” เหมือนอย่างเรา ๆ ไม่ได้เป็นพระอรหันต์แล้วไซ้ร้ แน่นนอนครับว่าพวกเขาต้องคิดที่จะเข้าไปแสวงหาส่วนเกินให้ได้มากที่สุดภายใต้อำนาจที่เขาได้รับ (Maximize rent under discretionary power)

3. อธิบายพฤติกรรมคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐโดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Corruption as an economic behavior) เช่น ใช้ทฤษฎีเกม หรือ ทฤษฎีนาย-บ่าว (Principle-Agent theory)

4. ศึกษาถึงผลกระทบจากการคอร์รัปชันที่มีต่อการแข่งขันในตลาดสินค้าและบริการโดยดูว่าคอร์รัปชันเข้าไปบิดเบือนกลไกราคาและการจัดสรรทรัพยากรไม่ให้มีประสิทธิภาพอย่างไร

5. พัฒนาตัวชี้วัดระดับการคอร์รัปชันของประเทศต่างๆ เช่น การสร้างดัชนีวัดภาพลักษณ์ความโปร่งใสของประเทศต่างๆ (Corruption Perception Index - CPI)

6. ศึกษาถึงการคอร์รัปชันในกิจกรรมต่างๆที่ภาครัฐต้องทำ เช่น คอร์รัปชันในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง คอร์รัปชันในการให้สัมปทานภาครัฐ

7. ศึกษาถึงแหล่งที่มาของการคอร์รัปชัน (Sources of corruption) อาทิ การเก็บภาษี และการออกใบอนุญาต ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

8. ศึกษาถึงผลกระทบของการคอร์รัปชันที่มีต่อการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจ รวมไปถึงระดับความยากจน ทั้งนี้กรณีศึกษาที่น่าสนใจ คือ การคอร์รัปชันในประเทศแถบแอฟริกาซึ่งนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าเหตุที่ประเทศเหล่านี้ยังยากจนอยู่นั้นก็เพราะมีระดับการคอร์รัปชันที่รุนแรงอยู่

9. ศึกษาถึงการคอร์รัปชันที่มีต่อสวัสดิการสังคม (Social welfare) และการกระจายรายได้ (Income distribution)

10. ศึกษาถึงภาคเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากการคอร์รัปชันของเหล่านักการเมืองชื่อดังทั้งหลาย เช่น ยิงนักการเมืองคอร์รัปชันมากเท่าไรยิ่งไปกระตุ้นให้เกิดเศรษฐกิจนอกระบบมากขึ้นเท่านั้น

11. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการคอร์รัปชันกับปัจจัยอื่นๆของสังคม เช่น การคอร์รัปชันกับวัฒนธรรมการอุปถัมภ์ของชาวเอเชีย , การคอร์รัปชันส่งผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างไร หรือ การคอร์รัปชันกระทบต่อการพัฒนาเทคโนโลยีเช่นไร

12. ศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับการหาวิธีการป้องกันการคอร์รัปชัน เช่น การเพิ่มขนาดของโทษจากการคอร์รัปชันเท่าไรจึงจะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเริ่มเกรงกลัวและไม่คิดจะฉ้อราษฎร์บังหลวง การขึ้นเงินเดือนข้าราชการจะทำให้การคอร์รัปชันลดลงจริงหรือไม่

13. ศึกษาถึงเรื่องอุปสงค์และอุปทานการคอร์รัปชัน(Demand for and supply of corruption) รวมไปถึงตลาดการคอร์รัปชันที่มองว่าการคอร์รัปชันในระดับไหนจึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดกับระบบเศรษฐกิจ (Optimal level of corruption) ระดับสินบนที่ควรจะเป็นนั้นควรจะเป็นเท่าไร (Optimal level of bribery) เป็นต้น

3. ปัญหาความไม่โปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ

การศึกษาปัญหาความไม่โปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐหรือการทุจริตภาครัฐมีการศึกษาไว้จำนวนมาก สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ได้สรุปการศึกษาความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐจากการศึกษาข้อมูลทฤษฎี และเอกสารความรู้ที่เป็นงานวิชาการ งานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความไม่โปร่งใส เช่น จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) รวมทั้งเอกสารงานวิจัยอื่นๆ สามารถสรุปข้อมูลใน 3 ประเด็นสำคัญคือ สาเหตุของการทุจริต รูปแบบการทุจริต และแนวโน้มการทุจริต ได้ดังนี้

สาเหตุของการทุจริต

สาเหตุของการทุจริต สามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มที่เกิดจากพฤติกรรมความโลภ กลุ่มที่เกิดจากการมีโอกาสหรือการที่ระบบการทำงานมีช่องว่าง กลุ่มที่เกิดจากการขาดจริยธรรม และกลุ่มที่เกิดจากแรงจูงใจและความคุ้มค่าในการเสี่ยง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เกิดจากพฤติกรรมความโลภ

พฤติกรรมความโลภเป็นสาเหตุที่มาจากพฤติกรรมส่วนบุคคล ที่มาจากความโลภ ความไม่เพียงพอ โดยเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ขาดหลักยึดด้านคุณธรรม จนกลายเป็นคนที่เห็นแก่ได้ มีความออยากและความไม่รู้จักพอ การขาดปทัสถาน (Norm) ของความเป็นบุคคลสาธารณะ (Public Persons) ที่ต้อง

ยึดหลักความเป็นกลาง และความเป็นธรรมเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐสมัยใหม่

กลุ่มที่ 2 เกิดจากการมีโอกาสหรือการที่ระบบการทำงานมีช่องว่าง

การเกิดจากการมีโอกาสหรือการที่ระบบการทำงานมีช่องว่างเป็นสาเหตุที่มาจากระบบการทำงานมีช่องว่างให้ทุจริต หรือการที่ขาดระบบการควบคุม ตรวจสอบที่ไม่รัดกุม โดยสรุปสาเหตุ ได้แก่

- 1) การขาดความรู้ ความเข้าใจผิด หรือถูกใช้ให้กระทำ
- 2) ความเคยชินของเจ้าหน้าที่ ที่คุ้นเคยกับการที่จะได้ “ค่าน้ำร้อนน้ำชา”
- 3) การถูกบังคับให้รับตามบรรทัดฐานของกลุ่ม (ตามน้ำ)
- 4) การอาศัยช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย
- 5) ไม่ปฏิบัติตามกฎและระเบียบ
- 6) การทุจริตตามระบบ (Systemic) ด้านงบประมาณ การเงิน การคลัง และการจัดซื้อจัดจ้าง
- 7) เกิดจากการใช้อำนาจ บารมี อิทธิพล หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการที่มีอำนาจในการวินิจฉัย
- 8) โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่อ่อนแอ
- 9) โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีการผูกขาดของกลุ่มทุนขนาดใหญ่
- 10) โครงสร้างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นแบบอุปถัมภ์ ค่านิยมยกย่องคนมีฐานะ

ร่ำรวย

- 11) โครงสร้างทางการเมืองที่ต้องอาศัยเงินเป็นใหญ่ การจ่ายเงินเพื่อซื้อเสียง ทำงานทางการเมือง
- 12) กระแสทุนทางการเมือง อาทิ โครงการเมกะโปรเจกต์ ถือเป็นคอร์รัปชันเชิงบูรณาการที่ต้องใช้ทุนในการบริหารจัดการ จัดจ้างที่ปรึกษา วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคนรอบรู้ในเรื่องเหล่านี้อยู่เพียงวงจำกัด ทำให้การทุจริตประพฤติมิชอบเป็นไปได้ง่าย
- 13) ความไม่เข้มแข็งขององค์กรตรวจสอบปราบปรามของรัฐ
- 14) เกิดจากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนที่มีการแข่งขันแย่งจ่ายช่วยเหลือหรือสินบน เพื่อให้ได้รับอนุมัติให้นำเข้า หรือได้มาซึ่งใบอนุญาตต่อการได้รับสิทธิต่อโครงการต่างๆ
- 15) กฎหมายขาดความสมบูรณ์ในการดำเนินงาน
- 16) การบังคับใช้กฎหมายไทยยังไม่เคร่งครัด และมีช่องโหว่ให้ผู้ใช้กฎหมายดำเนินการแบบสอบมาตรฐาน และการขาดความเชื่อมั่นต่อการเข้าร้องเรียนและฟ้องร้อง

กลุ่มที่ 3 เกิดจากการขาดจริยธรรม

การเกิดจากการขาดจริยธรรมเป็นสาเหตุที่มาจากจากการขาดจริยธรรมส่วนบุคคล รวมถึงประมวลจริยธรรมขององค์กรไม่ได้มีการบังคับใช้ให้เกิดผล โดยสรุปสาเหตุได้จากการขาดคุณธรรม จริยธรรม และขาดเจตจำนงที่แน่วแน่ของฝ่ายการเมืองในการแก้ไขปัญหา และภาคการเมืองขาดความมั่นคงและต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 4 เกิดจากแรงจูงใจและความคุ้มค่าในการเสี่ยง

แรงจูงใจและความคุ้มค่าในการเสี่ยงเป็นสาเหตุที่เกิดจากแรงจูงใจให้ทุจริตและความคุ้มค่าในการเสี่ยงเพราะทุจริตแล้วได้รับผลประโยชน์มากเมื่อเทียบกับความเสี่ยง รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามหรือการลงโทษทางสังคมขาดประสิทธิภาพ โดยสรุปสาเหตุหลักๆ ได้ดังนี้

- 1) การขาดระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง ขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะภาคประชาชน รวมถึงการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐ
- 2) ขาดการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบ

3) ประชาชนส่วนใหญ่มักจะเบื่อหน่าย วางเฉย ไม่มีปฏิกริยาต่อพฤติกรรมการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้ทุจริตมีแรงจูงใจและรู้เห็นว่าผลตอบแทนที่จะได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับความเสี่ยงนั้นคุ้มค่า จึงแสวงหาและพัฒนาแนวทางการทุจริตที่มีรูปแบบแปลกใหม่

4) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจขั้นพื้นฐานด้านกฎหมาย และขั้นตอนการอำนวยความสะดวก รวมถึงความล่าช้าในการให้บริการและขาดความโปร่งใสของกระบวนการ ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดความศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรม

5) ประชาชนขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนในกระบวนการยุติธรรม

วิธีการ/รูปแบบของการทุจริต

รูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชันหลักในสังคมไทยมีหลากหลาย จากการที่ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2552) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถสร้างข้อสรุปได้ว่า การทุจริตมีรูปแบบในภาพรวมดังนี้

1. การเรียกเก็บภาษีคอร์รัปชัน มีชื่อเรียกหลายชื่อ ซึ่งรวมทั้งการเรียกสินบน ส่วย สินน้ำใจ ค่าน้ำร้อน น้ำชา และเงินใต้โต๊ะ เป็นต้น เหล่านี้เพื่อตอบแทนการคุ้มครองธุรกิจผิดกฎหมาย การกระทำผิดกฎหมาย ผิดระเบียบ หรือผิดกฎหมายที่ทางการกำหนดไว้ ซึ่งรวมทั้งการรับสินบนในกระบวนการหลีกเลี่ยงภาษี หรือ โกงภาษี หากการให้เงินหรือของตอบแทนเกิดขึ้นโดยข้าราชการหรือนักการเมืองไม่ได้ร้องขอ เพราะได้กลายเป็นหลักปฏิบัติไปแล้ว บางที่เรียกว่า กินตามน้ำ เช่นทุกเดือนมีของขาวใส่ไว้ในลิ้นชักโต๊ะทำงาน หรือทุกปีจะได้รับเชิญให้ไปดูงานพร้อมบริการเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจในต่างประเทศฟรีตลอดรายการหรือไม่ต้องรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น

2. การดัดเงินงบประมาณแผ่นดินจากค่าคอมมิชชันโครงการมาเป็นของตน การรับสินบน การจัดซื้อจัดจ้าง รวมทั้งการเสนอโครงการเพื่อให้ได้เงินคอร์รัปชัน ทั้ง ๆ ที่โครงการดังกล่าวอาจไม่มีประโยชน์อย่างแท้จริง

3. การจ่ายสินบนเพื่อให้ได้มาซึ่งการผูกขาดธุรกิจ หรือผูกขาดการประมูลโครงการ

4. การเล่นพรรคเล่นพวก การดำรงตำแหน่งหลายหน่วยงาน จนเกิดลักษณะที่เรียกว่าการทับซ้อนของผลประโยชน์ หรือ “ผลประโยชน์ทับซ้อน” (Conflicts of interests) เช่นอธิบดีกรมสรรพสามิตเป็นกรรมการของบริษัทเอกชนที่ต้องเสียภาษีสรรพสามิต

5. การใช้อำนาจทางการเมือง (เช่น จากการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี) ดำเนินนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทธุรกิจที่ตนเอง ครอบครัว หรือพรรคพวกมีผลประโยชน์อยู่ เรียกว่า “คอร์รัปชันเชิงนโยบาย”

รูปแบบของการทุจริตภาครัฐในสังคมไทย

สำหรับการทุจริตภาครัฐในสังคมไทย มีรูปแบบที่หลากหลาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ได้สรุปรูปแบบของการทุจริตภาครัฐในสังคมไทยไว้ดังนี้

1. การทุจริตเชิงนโยบาย เป็นรูปแบบใหม่ของการทุจริตที่แยบยล โดยอาศัยรูปแบบของกฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรีหรือมติของคณะกรรมการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจผิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรม

2. การทุจริตในการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นลักษณะการใช้อำนาจและหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนในฐานะของเจ้าหน้าที่ของรัฐเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง จะพบได้ทั้งในรูปแบบของการฮั้ว ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ กำหนดรายละเอียดหรือสเป็คของงาน กำหนดเงื่อนไข กำหนดราคาากลาง ออกประกาศประกวดราคา การขาย

แผน การรับและเปิดซอง การประกาศผล การอนุมัติ การทำสัญญา ทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ล้วนมีช่องโหว่ให้มีการทุจริตกันได้อย่างง่าย ๆ

4. การทุจริตในการให้สัมปทาน เป็นลักษณะการแสวงหาหรือเอื้อประโยชน์โดยมิชอบจากโครงการ หรือกิจการของรัฐ ซึ่งรัฐได้อนุญาตหรือมอบให้เอกชนดำเนินการแทนให้ในลักษณะสัมปทานผูกขาดในกิจการใดกิจการหนึ่ง

5. การทุจริตที่เกิดจากการขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เช่น ระบบการควบคุมที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีระบบการควบคุมที่ไม่เพียงพอ รวมถึงไม่มีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งองค์กรมีการกระจายการปฏิบัติงานไปตามพื้นที่ต่างๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้การกำกับดูแลควบคุมการปฏิบัติงานไม่ทั่วถึงทำให้เปิดโอกาสในการกระทำผิดได้อย่างง่าย

6. การทุจริตโดยการทำลายระบบตรวจสอบอำนาจรัฐ มีลักษณะเป็นการพยายามดำเนินการให้ได้บุคคลซึ่งมีสายสัมพันธ์กับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในอันที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น ทำให้องค์กรเหล่านี้มีความอ่อนแอ ไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การมีผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นการทุจริตที่บุคคลในฐานะข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ใช้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ในการแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้องที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ

8. การทุจริตโดยการปกปิดการบริหารงานที่ไม่ถูกต้อง การปิดบังข้อมูลและให้การเท็จ

9. การทุจริตโดยการใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ และข้อบังคับต่างๆ โดยการอาศัยการใช้ดุลยพินิจตีความอย่างมีอคติและลำเอียง เพื่อประโยชน์หรือโทษแก่ผู้อื่น

10. การทุจริตโดยการใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางมิชอบ การปลอมแปลงเอกสาร และการฉ้อฉล

11. การทุจริตโดยไม่กระทำการตามหน้าที่ แต่ใช้ลัทธิพรรคพวกแทน เช่น การจัดฮั้วประมูล

12. การทุจริตโดยการให้และการรับสินบน การชู้เชียวบังคับและการให้สิ่งล่อใจ การทุจริตโดยการยอมรับของขวัญที่ไม่ถูกต้อง เช่น เชื้อของขบวนการค้ายาเสพติดที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนด

4. แนวโน้มการทุจริตในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ได้สรุปการคาดการณ์แนวโน้มการทุจริตในอนาคตไว้ 8 ประการดังนี้

1. การทุจริตในโครงการที่เป็นงบประมาณของรัฐ ยังเป็นศูนย์กลางของปัญหาการทุจริตทั้งปวง เนื่องจากขนาดของงบประมาณได้ขึ้นเรื่อยๆ เสริมด้วยการทุจริตข้ามชาติ

2. การทุจริตด้วยการออกนโยบายกฎหมายและแก้ไขระเบียบเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพรรคพวก (Systematic Corruption)

3. การทุจริตโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายระหว่างประเทศ ในการการทำธุรกรรมทางการเงินอย่างไม่ถูกต้อง หรือการลักลอบขนเงินที่ได้จากการทุจริตออกนอกประเทศ

4. การทุจริตในระบบการจัดเก็บภาษี ที่เอื้อต่อการเกิดช่องว่างการกระจายรายได้ระหว่างคนรวยและคนจน เช่น ภาษีรายได้

5. การทุจริตที่ต่างประเทศได้ดำเนินการไปแล้ว แต่ประเทศไทยยังไม่ได้ดำเนินการ เช่น ภาษีมรดก ภาษีก้าวหน้าสำหรับราคาบ้านพักอาศัย

6. การทุจริตที่อาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลข่าวสาร เป็นการทุจริตทั้งภายในชาติและข้ามชาติ โดยผู้ที่กระทำการทุจริตสามารถบ่อนข้อมูลเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง หรือมีการทำลายระบบข้อมูลเพื่อมิให้สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่

7. การทุจริตจากการเปิดเสรีการค้าและการลงทุน ที่กำลังเกิดการแข่งขันแย่งจ่ายช่วยเหลือหรือสินบน เพื่อให้ได้รับอนุมัตินำเข้า หรือได้มาซึ่งใบอนุญาตต่อการได้รับสิทธิต่อโครงการต่างๆ

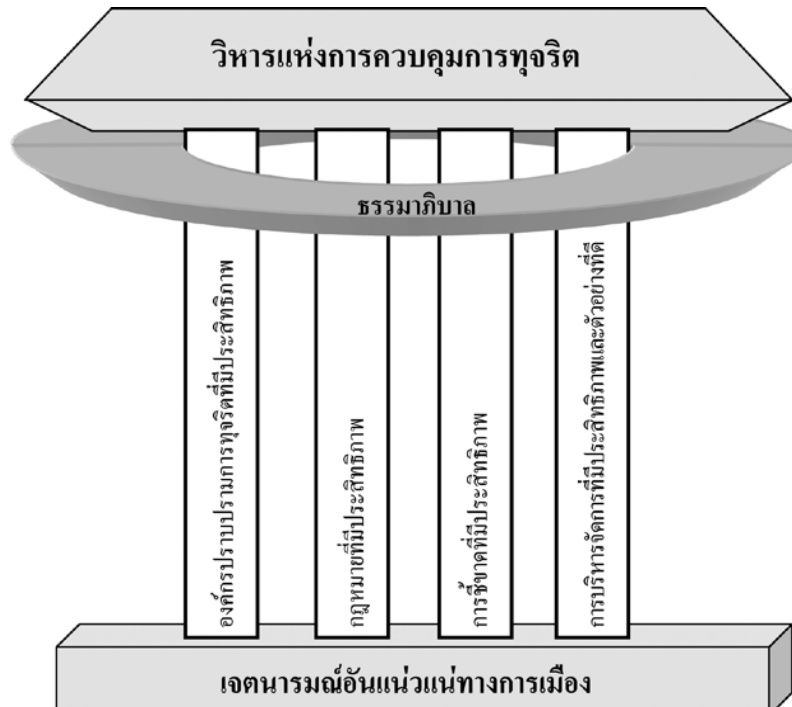
8. การทุจริตในโครงการขนาดใหญ่ เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ

5. ต้นแบบความสำเร็จของการต่อต้านการทุจริต

สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore)

สาธารณรัฐสิงคโปร์หรือประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่ได้ชื่อว่ามีความโปร่งใสในระบบราชการ และได้รับการเชื่อถือว่ามีการดำเนินนโยบายด้านการต่อต้านการทุจริตประสบความสำเร็จ โดยองค์ประกอบของตัวแบบความสำเร็จในการต่อต้านทุจริตคอร์รัปชันของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Model) ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่เรียกว่า 4As (Yak, 2550) ประกอบไปด้วย

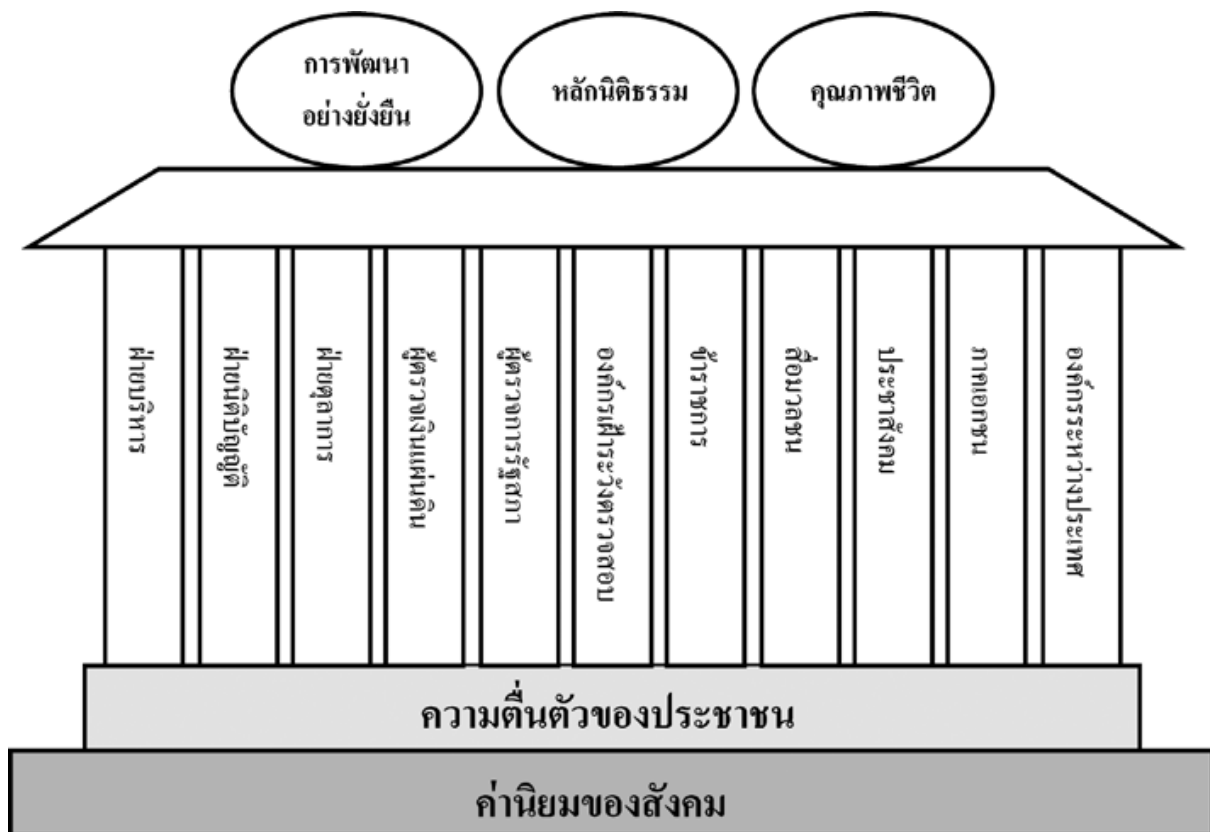
- o Anti-Corruption Agency หน่วยงานที่มาดูแลรับผิดชอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน
- o Acts (or laws) กฎหมาย
- o Adjudication การพิจารณาตัดสินหรือวินิจฉัย
- o Administration การบริหาร

ภาพ วิหารแห่งการควบคุมการทุจริต

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีแนวคิดระบบความมีคุณธรรมแห่งชาติ (National Integrity System) NIS เป็นกลไกด้านความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้ ยังถือว่าเป็นระบบตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานต่างๆของรัฐเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ระบบจะมีการจัดการเกี่ยวกับการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ในภาครัฐ และมีการกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ วัตถุประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งของระบบ NIS คือ เพิ่มความเสี่ยงให้กับการกระทำทุจริต ทำให้ไม่คุ้มค่าที่จะกระทำการทุจริต ระบบ NIS ประกอบด้วยเสาหลัก 11 เสา คือ ระบบต่างๆที่อยู่ในสังคมของประเทศนั้นๆ เสาหลักทั้ง 11 เสา จะทำงานประสานเกื้อหนุนกันเพื่อส่งผลดีในการค้าจนผดุงไว้ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักนิติธรรมและคุณภาพชีวิต โดยทั้งหมดนี้มีความตื่นตัวของประชาชนและค่านิยมแห่งสังคมเป็นรากฐานที่สนับสนุนให้เสาหลักทั้ง 11 เสา มีความมั่นคงแข็งแรงบทบาทของเสาหลัก ประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ (กองการจัดการวารสารวิชาการ ป.ป.ช., 2553) ดังต่อไปนี้

1. ฝ่ายบริหารมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินโดยใช้อำนาจหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายสร้างและรักษาไว้ รวมทั้งเคารพในระบบคุณธรรมแห่งชาติ
2. ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมาย ตรวจสอบและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นหลัก
3. ฝ่ายตุลาการมีหน้าที่ธำรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เปิดเผยและความรับผิดชอบตรวจสอบได้
4. ผู้ตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินให้เป็นไปอย่างถูกต้อง
5. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีหน้าที่ให้ความเป็นธรรมกับประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ
6. องค์กรเฝ้าระวัง ตรวจสอบ มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความเชี่ยวชาญ ซื่อสัตย์สุจริตมีคุณธรรม เป็นอิสระปราศจากอิทธิพลครอบงำมีความมุ่งมั่นในการปราบปรามการทุจริตอย่างจริงจัง
7. ข้าราชการมีหน้าที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน
8. สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารด้วยความมีเสรีภาพ เป็นอิสระ รับผิดชอบตรวจสอบได้ และมีจริยธรรม
9. ประชาสังคมมีหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริมการรวมตัวกันของประชาชนในการเรียกร้องถามหาความรับผิดชอบตรวจสอบได้จากภาครัฐรวมทั้งริเริ่มการดำเนินการต่อต้านการทุจริต
10. ภาคเอกชนมีหน้าที่รักษาธรรมาภิบาลมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า และผู้รับบริการรวมถึงชุมชนและสังคม
11. องค์กรระหว่างประเทศมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการป้องกันการกระทำทุจริตและการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดโดยผ่านทางอนุสัญญาสนธิสัญญาข้อตกลง MOU ฯลฯ

เขตบริหารพิเศษฮ่องกง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

เขตบริหารพิเศษฮ่องกง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือฮ่องกง ได้รับการย่อย่งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ฮ่องกงสามารถประสบความสำเร็จในการปราบปรามการทุจริตได้ภายใน 30 ปี ได้แก่

1. ผู้บริหารยอมรับว่ามีปัญหาและมีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาคอร์รัปชันของรัฐบาลรวมทั้งการเข้าใจอย่างถูกต้องว่าการทุจริต คือ ปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมที่ต้องใช้เวลาแก้ไขอย่างต่อเนื่องมากกว่าการใช้มาตรการเพียงแคในระยะสั้นและระยะปานกลาง ICAC มีการประกาศคำขวัญว่าสิ่งที่เป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันของฮ่องกง คือ หน่วยงาน ICAC (The competitive advantage of Hong Kong is the ICAC) ซึ่งแปลว่าเป็นการจริงจังกับการปราบปรามคอร์รัปชันของ ICAC โดยสื่อถึงการเชื่อเชิญนักลงทุนเข้ามาลงทุน ซึ่งให้ความมั่นใจแก่ผู้มาลงทุนว่า"การลงทุนในฮ่องกงจะไม่ต้องจ่ายเงินใต้โต๊ะ!" หรือ "ค่าน้ำร้อน น้ำชา" ให้กับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

2. เมืองค์กรปราบปรามการทุจริตที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส เป็นที่เชื่อถือของประชาชน โดยมีรัฐบาลสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ ICAC มีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่มาทำงานอย่างเข้มงวดมาก ต้องทั้งเก่ง มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ เมื่อเข้ามาทำงานก็ให้เงินเดือนและสวัสดิการสูง และต้องปฏิบัติตามกฎหมายและวินัยอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้รูปแบบองค์กรของสำนักงาน ICAC แบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายพิจารณา และฝ่ายบริหาร โดยฝ่ายพิจารณาจะรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาและความผิดทางวินัย ในส่วนของคดีอาญาผู้อำนวยการสำนัก ICAC เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการสืบสวนคดีอาญา สำหรับฝ่ายบริหารจะแบ่งออกเป็นสามหน่วยงาน คือ หน่วยปราบปราม (The Operations Department) หน่วยป้องกัน (The

Corruption Prevention Department) และหน่วยชุมชนสัมพันธ์ (The Community Relation Department)

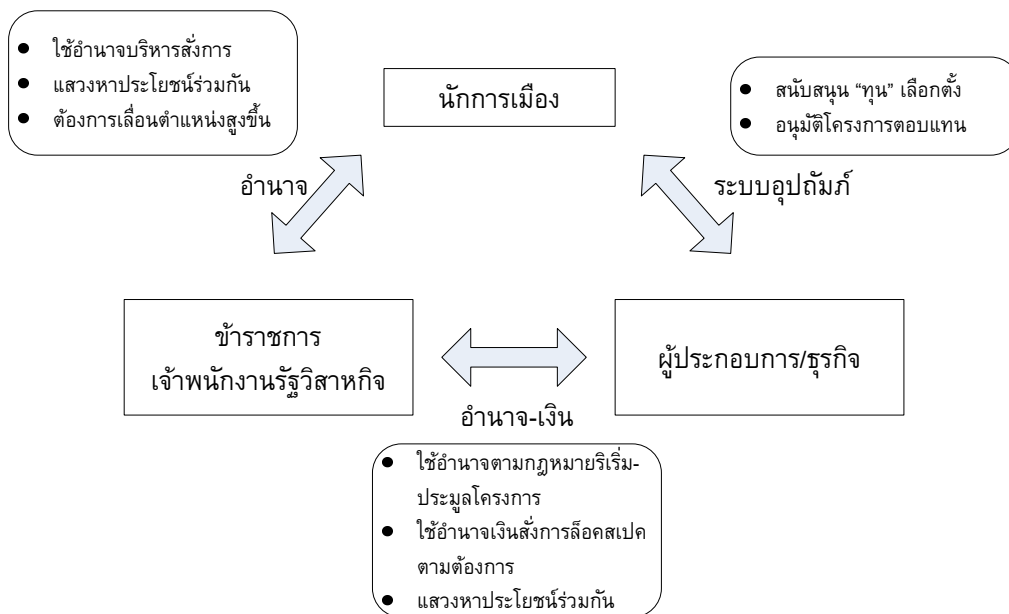
สำหรับหน่วยป้องกัน (The Corruption Prevention Department) ในฝ่ายบริหารของ ICAC จะมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในหลาย ๆ สาขาวิชา เช่น วิศวกรรมศาสตร์ กฎหมาย บัญชีและการบริหาร เป็นต้น การทำงานในหน่วยงานนี้ ภายใต้แนวความคิดที่ว่า “การป้องกันดีกว่าการปราบปราม” และเน้นแก้ไขปรับปรุงที่ระบบมากกว่าตัวบุคคล เพื่อลดหรือขจัดโอกาสที่อาจจะทำให้เกิดการทุจริต

หน่วยงานนี้มีหน้าที่ป้องกันการทุจริตทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ในส่วนของภาครัฐ หน่วยงานนี้จะทำหน้าที่ตรวจสอบและทบทวนวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ และเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อลดและขจัดโอกาสที่อาจทำให้เกิดการทุจริตได้ และยังมีหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคอร์รัปชันด้วย (ศิริวรรณ มนอัคระผดุง, 2557)

6. สถานการณ์และภาพการทุจริตในราชอาณาจักรไทย

ราชอาณาจักรไทยยังมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอยู่มาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สถาบันการเงินของไทยถูกลดความเชื่อถือในสายตาชาวโลก การทำธุรกรรมทางการเงินในระดับนานาชาติจะยากขึ้น เพราะไม่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาประเทศด้วย

จากผลการวิจัยพบว่า ในแต่ละปีพ่อค้าและนักธุรกิจกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ต้องสูญเสียเงินให้กับการคอร์รัปชันเป็นจำนวนสูงถึงเกือบ 3 แสนล้านบาท ซึ่งเงินจำนวนนี้สามารถอำนวยความสะดวกแก่คนส่วนใหญ่ของประเทศได้ ทำให้รัฐต้องจ่ายเงินงบประมาณสูงกว่าที่เป็นจริง ทำให้ประชาชนต้องได้รับบริการสาธารณะที่ไม่มีคุณภาพ อีกทั้งยังทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในระบบราชการไทยที่มักจะมีการใช้อำนาจโดยมิชอบ (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2556)

ภาพ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ที่เอื้อต่อการทุจริต

จากดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์ปัญหาคอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) จัดทำโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) เป็นองค์กรอิสระที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรณรงค์แก้ไข ปัญหาคอร์รัปชันซึ่งมีเครือข่ายใน 120 ประเทศทั่วโลก ร่วมกับมหาวิทยาลัย Gottingen ประเทศเยอรมนี จัดอันดับภาพลักษณ์คอร์รัปชันในประเทศต่างๆ ทั่วโลกขึ้นเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา การดำเนินการเป็นการสำรวจระดับความรู้สึกรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาคอร์รัปชันในประเทศนั้นๆ โดย ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำ CPI เป็นข้อมูลจากการสำรวจของแหล่งข้อมูล อาทิ สำนักโพลล์ต่างๆ หน่วยงานวิจัยที่มีชื่อเสียง และสถาบัน/องค์การอิสระระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วโลกแตกต่างกันไปในแต่ละปี เช่น Economist Intelligence Unit สำนักแกลลัปโพลล์ สถาบันเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการ IMD ที่ปรึกษาความเสี่ยงทางธุรกิจและทางการเมือง World Bank World Economic Forum หน่วยงานในองค์การสหประชาชาติ เป็นต้น ค่า CPI มีค่าคะแนนตั้งแต่ 0 (คอร์รัปชันมากที่สุด) - 10 (คอร์รัปชันน้อยที่สุด)

Thailand Corruption Perception Index 1995 - 2014

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2557

พ.ศ.	คะแนน	อันดับ	จำนวนประเทศ	พ.ศ.	คะแนน	อันดับ	จำนวนประเทศ
2538	2.79 (เต็ม 10)	34	41	2548	3.80 (เต็ม 10)	59	159
2539	3.33 (เต็ม 10)	37	54	2549	3.60 (เต็ม 10)	63	163
2540	3.06 (เต็ม 10)	39	52	2550	3.30 (เต็ม 10)	84	179
2541	3.00 (เต็ม 10)	61	85	2551	3.50 (เต็ม 10)	80	180
2542	3.20 (เต็ม 10)	68	98	2552	3.40 (เต็ม 10)	84	180
2543	3.20 (เต็ม 10)	60	90	2553	3.50 (เต็ม 10)	78	178
2544	3.20 (เต็ม 10)	61	91	2554	3.40 (เต็ม 10)	80	183
2545	3.20 (เต็ม 10)	64	102	2555	37 (เต็ม 100)	88	176
2546	3.30 (เต็ม 10)	70	133	2556	35 (เต็ม 100)	102	177
2547	3.60 (เต็ม 10) 64	64	146	2557	38 (เต็ม 100)	85	175

CPI : Corruption Perception Index 2014

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน พ.ศ. 2557

ราชอาณาจักรไทย อันดับที่ 85 จาก 175 ประเทศทั่วโลก

อันดับ	ประเทศ	คะแนน (100)	อันดับ	ประเทศ	คะแนน (100)
1	ราชอาณาจักรเดนมาร์ก	92	85	บุร์กินาฟาโซ	38
2	นิวซีแลนด์	91	85	สาธารณรัฐอินเดีย	38
3	สาธารณรัฐฟินแลนด์	89	85	จาเมกา	38
4	ราชอาณาจักรสวีเดน	87	85	สาธารณรัฐเปรู	38
5	ราชอาณาจักรนอร์เวย์	86	85	สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	38
5	สมาพันธรัฐสวิส	86	85	สาธารณรัฐสังคมนิยม	38
7	สาธารณรัฐสิงคโปร์	84		ประชาธิปไตยศรีลังกา	
8	ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์	83	85	ราชอาณาจักรไทย	38
9	ราชรัฐลักเซมเบิร์ก	82	85	สาธารณรัฐตรินิแดดและโตเบโก	
10	แคนาดา	81	85	สาธารณรัฐซิมบับเว	

CPI : Corruption Perception Index 2014

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน พ.ศ. 2557

ราชอาณาจักรไทยอันดับที่ 12 จาก 28 ประเทศในเอเชียแปซิฟิก

อันดับ	ประเทศ	คะแนน (100)	อันดับ	ประเทศ	คะแนน (100)
1	นิวซีแลนด์	91	12	ราชอาณาจักรไทย	38
2	สาธารณรัฐสิงคโปร์	84	16	สาธารณรัฐประชาชนจีน	36
3	เครือรัฐออสเตรเลีย	80	17	สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	34
4	ญี่ปุ่น	76	18	สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	31
5	เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน	74	19	ราชอาณาจักรเนปาล	29
			19	สาธารณรัฐปากีสถาน	29
6	ราชอาณาจักรภูฏาน	65	21	สาธารณรัฐประชาธิปไตย ติมอร์เลสเต	28
7	สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)	61			
8	สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)	55	22	สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	25
9	มาเลเซีย	52	22	สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว	25
9	รัฐเอกราชฮามัว	52		ปาปัวนิวกินี	
11	มองโกเลีย	39	25	ราชอาณาจักรกัมพูชา	21
12	สาธารณรัฐอินเดีย	38	25	สหภาพพม่า	21
12	สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	38	26	รัฐอิสลามอัฟกานิสถาน	12
12	สาธารณรัฐสังคมนิยม ประชาธิปไตยศรีลังกา	38	27	สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ)	8

CPI : Corruption Perception Index 2014

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน พ.ศ. 2557

ราชอาณาจักรไทยอันดับที่ 3 จาก 9 ประเทศในภูมิภาคอาเซียน

อันดับ	ประเทศ	คะแนน (100)
1	สาธารณรัฐสิงคโปร์	84
2	มาเลเซีย	52
3	ราชอาณาจักรไทย	38
4	สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	38
5	สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	34
6	สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	31
7	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	25
8	สหภาพพม่า	21
8	ราชอาณาจักรกัมพูชา	21

7. การสำรวจและทดลองพฤติกรรมคอร์รัปชันของคนไทย

จากการสำรวจพฤติกรรมและลักษณะของคนไทย ของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกิจและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (2554) พบว่า ลักษณะของคนไทยในทางบวกเป็นคนรักสนุก มีน้ำใจ ให้บริการ อ่อนน้อมเป็นมิตร แต่ในทางลบ คนไทยชอบมีหน้ามีตา พึ่งพาโชคชะตา ไม่ซื่อตรง เห็นแก่ประโยชน์ตน ซึ่งเป็นเหตุหลักของการคอร์รัปชัน

ลักษณะคนไทยในทางบวกเป็นคนรักสนุก มีน้ำใจ ให้บริการ อ่อนน้อมเป็นมิตร ... แต่ในทางลบ คนไทยชอบมีหน้ามีตา พึ่งพาโชคชะตา ไม่ซื่อตรง เห็นแก่ประโยชน์ตน...

สัดส่วนผู้ที่เห็นด้วยต่อคุณลักษณะต่างๆ ของคนไทยในภาพรวม

Top 3 box : ผู้ที่ให้คะแนน 5, 6 หรือ 7 (ฐาน : 100,000)

สอดคล้องกับโพลสำรวจของนิด้า พ.ศ. 2556-2557 เกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยการทุจริตคอร์รัปชัน โดยให้ผลสำรวจดังตาราง

ท่านเคยทำพฤติกรรมดังต่อไปนี้หรือไม่	เคยทำ	ไม่เคยทำ	รวม
การขับรถผิดกฎจราจร เช่น ฝ่าไฟแดง ขับรถสวนทาง	54.70	45.30	100.00
การยอมถูกรีดไถจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	31.39	68.61	100.00
การรับเงินเพื่อลงคะแนนเสียงให้กับนักการเมือง	26.87	73.13	100.00
ระบบอุปถัมภ์/การให้สิทธิพิเศษแก่เครือญาติหรือบุคคลใกล้ชิด	18.19	81.81	100.00
การแข่งคิวผู้อื่น	18.19	81.81	100.00
การให้ของขวัญหรือติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ	13.81	86.19	100.00
การนำวัสดุอุปกรณ์ในที่ทำงานไปใช้ส่วนตัว	13.24	86.76	100.00
การให้เงิน/สิ่งของ เพื่อฝากบุตรหลานเข้าโรงเรียน	12.60	87.40	100.00
การใช้อำนาจหน้าที่และตำแหน่งในทางมิชอบ	2.85	97.15	100.00
การวิ่งเต้นให้ได้ตำแหน่ง/ซื้อตำแหน่ง	1.99	98.01	100.00

จากการทดลองทางเศรษฐศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ (conventional lab experiment) โดยใช้ นักศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่างอาจมีข้อโต้แย้งในเรื่องของความสมจริงเมื่อเปรียบเทียบกับ การทดลองภาคสนาม (field experiment) ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมคอร์รัปชันข้างต้น มีแนวทางการปรับปรุงพฤติกรรมของ คนในสังคม และแนวทางในการใช้มาตรการเพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชัน ดังนี้

1) การคอร์รัปชันถือเป็นเกมที่มีการสมยอมกันระหว่างผู้จ่ายและผู้รับสินบน โดยต่างฝ่ายต่างได้รับ ประโยชน์จากการคอร์รัปชันการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันจึงควรเพิ่มโอกาสของความล้มเหลวในการร่วมมือกัน โดยการลดอำนาจการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐด้วยการเพิ่มบทบาทของคนกลางหรือหน่วยงานกลางเข้า มาร่วมในการทำงาน เพื่อให้การสมยอมกันเป็นไปได้ยากขึ้น

2) ผลการวิเคราะห์ทางพฤติกรรมชี้ให้เห็นว่าการคอร์รัปชันส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากลักษณะนิสัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างให้ค่ากับผลประโยชน์ต่างตอบแทน มากกว่าพิจารณาประเด็นคุณธรรมในเรื่องของความ ซื่อสัตย์สุจริตอย่างไรก็ตาม ลักษณะนิสัยเป็นเรื่องที่สามารถขัดเกลาได้ตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้น จึงควรมุ่งเน้นการ อบรมสั่งสอน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและการสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ถึงแม้การอบรมสั่งสอนถือเป็นเรื่องนามธรรม ที่มีโอกาสคาดการณ์ผลได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่มีความจำเป็นที่สถาบันหลักของสังคมทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสถาบันทางวิชาชีพที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรม ขัดเกลา ให้คนใน สังคมมีค่านิยมในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต

3) การใช้มาตรการรางวัลแทบไม่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยเฉพาะคดีความในฐานะ ความผิดลหุโทษ ซึ่งเป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ ที่มีอัตราโทษเพียงค่าปรับ ดังนั้นจึงควรพิจารณายกเลิกมาตรการ รางวัลในลักษณะความผิดลหุโทษ เนื่องจากมาตรการนี้ไม่มีผลต่อการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน และมีความสุ่มเสี่ยง ต่อการกระทำที่เกินกว่าเหตุของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อมุ่งหวังเงินรางวัล อีกทั้งยังเป็นการขัดต่อหลักคุณลักษณะทาง ศีลธรรมจรรยา (moral character) โดยเลือกทำงานเฉพาะคดีความที่มีส่วนแบ่งรางวัล แทนที่จะทำงานตาม หน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ

4) การใช้มาตรการลงโทษผู้ที่ติดสินบนเจ้าพนักงานโดยเพิ่มอัตราค่าปรับจากสินบนที่เสนอ ในงาน ศึกษาชี้แสดงให้เห็นว่าแทบจะไม่มีผลต่อการแก้ปัญหาคอร์รัปชันเช่นเดียวกันจึงควรใช้มาตรการลงโทษรูปแบบ อื่น แทนการปรับเพิ่มขึ้นจากวงเงินสินบน อาทิ การลงโทษด้วยการกักขัง จำคุก หรือมาตรการลงโทษทาง สังคม อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการลงโทษรูปแบบอื่นๆ ควรมีการศึกษาอย่างรอบด้านก่อนนำไปใช้ในทาง ปฏิบัติ

5) การใช้มาตรการให้ผู้กระทำผิดสามารถกล่าวหาเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับสินบนและกันตัวไว้เป็นพยาน ส่งผลต่อการแก้ปัญหาคอร์รัปชันในระดับที่น่าพอใจ แม้ว่ามาตรการนี้จะมีข้อบกพร่องในแง่ของการมุ่งเอา ผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่ในการวิเคราะห์ทางทฤษฎี พบว่า ปัญหาใหญ่ของการมุ่งเอาผิดกับทั้ง 2 ฝ่าย คือ ข้อมูลการคอร์รัปชันจะยังคงเป็นข้อมูลส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย (private information) เพราะต่าง ฝ่ายต่างเกรงกลัวความผิด หากเปิดเผยความลับออกมา ผลที่ตามมาคือองค์กรตรวจสอบการคอร์รัปชันจะไม่สามารถหาพยานหลักฐานเอาผิดกับผู้เล่นทั้ง 2 ฝ่ายได้ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างผลดีและผลเสีย ผู้เขียน เห็นว่า กฎหมายที่มีลักษณะการกันตัวไว้เป็นพยานมีผลดีมากกว่าจึงควรใช้เป็นมาตรการหลักในการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน อย่างไรก็ตาม สำนักงาน ป.ป.ช.ควรมีระบบในการประเมินผลการใช้กฎหมายตามมาตรา 103/6 เมื่อมีการใช้ไปสักระยะว่าความในมาตราดังกล่าว ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะได้เป็นตัวแบบให้หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ นำไปปรับใช้ต่อไป (ลอยลม ประเสริฐศรี, 2554)

8. การสร้างยุทธศาสตร์

งานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เรื่องการป้องกัน คือ การปลูกจิตสำนึก การสร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ถูกต้องในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต แม้ว่าการส่งเสริมคนดีให้ปรากฏแก่สังคม ดูเสมือนจะเป็นเรื่องของนามธรรม เราจึงจำเป็นต้องพยายามทำเป็นรูปธรรมบ่อยๆ และอย่างต่อเนื่องที่สำคัญที่สุด คือ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นหลักประการหนึ่งของการจัดทำยุทธศาสตร์ของชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพราะเป็นหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง สำหรับความพอประมาณ ไม่โลภมากจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวเอง และแก่ผู้อื่น กับทั้งยังเป็นหลักในการดำเนินการด้วยความรู้ มีคุณธรรมและไม่ประมาท (ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ, 2551)

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชากรเป้าหมายในการป้องกัน/ต่อต้าน และปราบปรามการทุจริต ภาครัฐระดับชุมชน สรุปเป็นโมเดลยุทธศาสตร์ 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรก ฐานข้อมูลสำคัญ คือ ประชากรเป้าหมาย 5 กลุ่มหลัก คือ เด็กและเยาวชน ข้าราชการ นักการเมือง พ่อค้า/นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป เป้าหมายของโครงการ คือ ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชากรเป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาครัฐระดับชุมชน และกรอบแนวคิด 3 ด้าน คือ ด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา เน้นศีล ๕ หรือวินัยทวารวดี และหิริ-โอตตปปะ หรือสะอาดใจ และเกรงกลัวต่อบาป หลักการทรงงานของในหลวง เน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทางสายกลาง และหลักสังคม/ชุมชนเข้มแข็ง เน้นการมีอุดมการณ์ร่วมกันในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่วนที่สอง แผนงานและโครงการประกอบสองยุทธศาสตร์หลัก คือ ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และ ยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาครัฐระดับชุมชน ส่วนที่สาม กิจกรรมประกอบแผนงานและโครงการของสองยุทธศาสตร์หลักในส่วนที่สอง ส่วนสุดท้าย เพื่อความสมบูรณ์และขยายผลของยุทธศาสตร์ที่นำเสนอจากโครงการวิจัยเรื่องนี้ไปดำเนินการให้แพร่หลายทุกภูมิภาคทั่วประเทศ สมควรนำเสนอที่ค้นพบไปสร้าง/เพิ่ม/ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน/สถาบันการศึกษาทุกแห่งและทุกระดับ ตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษาในทุกภูมิภาคทั่วประเทศเช่นกัน โดยเน้นย้ำให้ความสำคัญกับการสอดแทรกเนื้อหาสาระพื้นฐานด้านศาสนา วัฒนธรรมประเพณี การสร้างจิตสำนึก และระบบครอบครัว สังคม/ชุมชนด้วยกิจกรรมล้อมรั้วด้วยครอบครัว ล้อมรั้วด้วยชุมชน เป็นสำคัญ (วันเพ็ญ สุรฤกษ์, และคณะ, 2556)

9. แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริต

“การคอร์รัปชันที่ใหญ่ที่สุดคือการซื้อหาอำนาจของภาคเอกชนจากอำนาจของรัฐ เช่น ธุรกิจสัมปทาน และการทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งจะต้องอาศัยการทำงานวิจัยเชิงลึกเพื่อให้รู้เท่าทันการคอร์รัปชัน” ทั้งนี้ มีปัจจัยสำคัญ 3 ส่วน (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2557) คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในสังคม โดยการคอร์รัปชันจะลดลงได้มาจากการต้องเปลี่ยนแปลงความคิดให้ไม่ยอมรับการคอร์รัปชันอย่างสิ้นเชิง

2. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการอย่างไร้เงื่อนไข โดยต้องมีการระบุให้ชัดเจนว่าหน่วยงานไหนที่สามารถยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลได้ ซึ่งในต่างประเทศจะจำกัดการเปิดเผยข้อมูลเฉพาะหน่วยงานความมั่นคงเท่านั้น แต่ในประเทศไทยทุกหน่วยงานปิดข้อมูลไม่ให้ประชาชนเข้าถึง นอกจากนั้นจะต้องมีหน่วยงานที่ติดตามข้อมูลภาครัฐที่มีการเปิดเผยอย่างใกล้ชิด เพื่อนำเรื่องที่มีการเปิดเผยไปสู่การรับรู้ของคนในสังคม และ

3. สื่อมวลชน จะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนตื่นตัวเรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน

หน่วยงานตรวจสอบคอร์รัปชัน

ระบบ Watch Dog ในการป้องกันคอร์รัปชัน ต้องเริ่มจากตัวเราละเปิดจากภายในตัวเรา เริ่มทำจากจุดเล็กๆเท่าที่ทำได้และเมื่อถึงเวลาที่จะขยายตัวเป็นกลุ่มสนใจ ตั้งแต่การเฝ้าระวังจนถึงทำลายหรือตัดวงจรอุปาทว์ของทุจริตที่เกิดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และเกิดกับประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ดำเนินการของเครือข่ายต้องต่อเนื่องและความสำเร็จจะเกิดได้จริง ต้องเกิดจากทุกฝ่าย มีการแบ่งงานชัดเจน จัดลำดับปัญหา ระดมทรัพยากรจากภาคธุรกิจที่มีใจ ทั้ง คน เงิน ความคิด รวบรวมในจำนวนที่มากพอ มีกิจกรรมเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น เสาะหาหรือหนุนคนดี จัดรวบรวมข้อมูล จัดเวทีเสวนา ดึงคนที่อาจเสี่ยงทุจริต เข้าร่วมเครือข่ายตั้งแต่ต้น สร้างมาตรฐาน สื่อสารวงกว้าง รวมถึงภาครัฐ กระทั่งมีคนอีกจำนวนหนึ่งกล้าออกมาร่วมหรือกล้าปกป้องเครือข่าย (เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2554) โดยหน่วยงานตรวจสอบการคอร์รัปชันในประเทศไทยจำแนกได้ 4 ส่วน (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, และคณะ, 2557) ดังนี้

องค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต

1. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
2. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)
3. สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)
4. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน(สำนักงาน ปปง.)
5. กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ)

องค์กรที่สนับสนุนการปฏิรูปกฎหมายโดยประชาชน

1. คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.)
2. โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw)

องค์กรภาคประชาสังคมเพื่อต่อต้านการทุจริต

1. องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย
2. มูลนิธิองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

สื่อมวลชน

1. มูลนิธิองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)
2. สำนักข่าวอิศรา
3. สำนักข่าวไทยพับลิก้า
4. ศูนย์ข้อมูล & ข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (TCIJ)

หลักสูตรการเรียนการสอนที่สร้างเพื่อป้องกันและต่อต้านการคอร์รัปชัน

มีข้อเสนอแนะด้านการศึกษาคือ ควรมีการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนที่เน้นจริยธรรมและคุณธรรมให้มากขึ้น การเรียนการสอนต้องมุ่งส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมแก่นักเรียน นักศึกษา สร้างระบบความซื่อสัตย์โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนด้วยการแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรม ลงในหลักสูตร นอกจากนั้นเห็นควรให้มีการจัดตั้ง สถาบันฝึกอบรมนักการเมือง ขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อทำหน้าที่ให้ความรู้และพัฒนานักการเมืองให้มีจริยธรรม (โฆสิทธิ์ แสงกุลศลส่ง และคณะ, 2552) ซึ่งควรให้ความสำคัญกับ “หลักคุณธรรมจริยธรรม” ในรูปแบบของประมวลจริยธรรม(Code of Conduct) เพราะ เป็นเครื่องป้องกันการทุจริตในการบริหารภาครัฐได้เป็นอย่างดี หากมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และการขับเคลื่อนการนำประมวลจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ปัจจัย

สำคัญ 4 ประการ ที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ การสื่อข้อความ (Communication) ทรัพยากร (Resources) จุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติ (Disposition or Attitudes) และโครงสร้างระบบราชการ (Bureaucratic Structures) (จรรยา ไชยศร, และคณะ, 2552) ขณะที่อีกกลุ่มคณะหนึ่งต้องการที่สอดคล้องกัน คือ ควรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกที่จะนำไปสู่คุณธรรม จริยธรรม โดยมีหัวใจสำคัญสี่ประการคือ หนึ่งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในเด็ก สองทริโอดัปะมาตรการ ที่ช่วยสร้างคุณธรรม จริยธรรม สามหลักธรรมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สี่แนวคิด แนวนโยบาย และกฎหมายในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (ชโลบล อังสโรวัย และคณะ, 2552) โดยการเสริมสร้างจริยธรรมความซื่อสัตย์ของข้าราชการประจำ โดยใช้มาตรการซึ่งตรงกับหลักการและองค์ประกอบจริยธรรมความซื่อสัตย์ของ OECD ได้แก่ การไม่คอร์รัปชัน การรักษาผลประโยชน์สาธารณะและความยุติธรรมความโปร่งใส ความพร้อมรับผิด การเคารพคุณค่าศักดิ์ศรีและความแตกต่างของบุคคล การยึดมั่นกับสิ่งที่ดีเลิศและการดำรงรักษาความไว้วางใจ สาธารณะ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจ นอกเหนือจากนั้น ปัจจัยชี้ขาดที่สามารถจะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดจริยธรรมความซื่อสัตย์ของข้าราชการและวัฒนธรรมความไว้วางใจ ได้แก่ (1) คุณค่าความซื่อสัตย์ (2) ผู้นำที่มีจริยธรรม (3) คุณค่าข้าราชการ/ ความเป็นมืออาชีพ (4) อุดมการณ์ในการบริการสาธารณะ (5) ความไว้วางใจในระบบราชการ (6) คุณค่าประชาธิปไตย (7) การบังคับใช้กฎหมายที่ยุติธรรม (8) ธรรมภิบาล (ชนิดา จิตตรุทธะ, และคณะ, 2557)

หากพิจารณาในระดับตัวบุคคล ฌภัทร เตโช และคณะ (2552) ให้ข้อเสนอแนะว่าเน้นไปที่การปลูกฝัง อุดมการณ์ คุณธรรม และจริยธรรมให้ลึกไปจนถึงนิสัย เพื่อสร้างศักดิ์ศรีและคุณค่าของชีวิตโดยกำหนด กระบวนการเพื่อป้องกันการทุจริต เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสร้างจิตสำนึก 2. การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 3. การขับเคลื่อนในการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย 4. การตรวจสอบและประเมินผล และ 5. การพัฒนากระบวนการภายในซึ่งมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาพรวมของทั้งระบบราชการ

การสร้างหลักสูตรเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักและมีพฤติกรรมไม่คอร์รัปชัน โดยการเน้นหลักคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ผนวกลงในการเรียนการสอน มีให้เห็นเป็นรูปธรรมแล้ว คือ หลักสูตรการเรียนการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น ได้แก่ ระดับประถมศึกษาตอนต้น เรียนรู้เกี่ยวกับความพอเพียงในชีวิตของตนเอง ระดับประถมศึกษาตอนปลาย เรียนรู้ความพอเพียงในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรียนรู้ความพอเพียงในชุมชนรอบข้างระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนรู้ความพอเพียงในระดับประเทศ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช ธรรมปิยา, 2555) และการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร “โตไปไม่โกง” เน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ไม่ได้เน้นการท่องจำ แต่เน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน จนกระทั่งเกิดความเข้าใจและความตระหนักของผู้เรียน ให้สามารถแยกแยะถูก-ผิด ดี-ชั่ว ดังนั้น ตัวผู้เรียนหรือนักเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื้อหาหลักสูตรครอบคลุมความดี 5 ประการที่ช่วยสร้างชาติและต่อต้านการทุจริต (กรุงเทพมหานคร, ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม (นิด้า) และองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย, 2557) ได้แก่

1) ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การยึดมั่นในความสัตย์จริงและสิ่งที่ถูกต้องดีงาม รู้จักแยกแยะถูกผิด ปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นโดยชอบ ไม่คดโกง

2) การมีจิตสาธารณะ คือ การมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ตระหนักรู้และคำนึงถึงสังคมส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตัวเองในการกระทำใดๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อส่วนรวม และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม

3) ความเป็นธรรมทางสังคม คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างมีเหตุผล โดยไม่เลือกปฏิบัติต่อเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

4) กระทำอย่างรับผิดชอบ คือ การมีจิตสำนึกในบทบาทและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เคารพกฎเกณฑ์กติกา พร้อมให้ตรวจสอบการกระทำได้เสมอหากมีการกระทำผิดก็พร้อมที่จะยอมรับและแก้ไข

5) เป็นอยู่อย่างพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณ ซื่อตรงไม่ละโมภโลภมาก รู้จักยับยั้งชั่งใจ และไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2557). *ดัชนีโปร่งใสไทยดิ่งเหว คะแนนต่ำกว่าฟิลิปปินส์-นักลงทุนชี้คอร์รัปชันปัญหาใหญ่*. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. วันที่ 11 มีนาคม 2557.
- กรุงเทพมหานคร, ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม (นิด้า) และองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย. (2557). *โตไปไม่โกง*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2557 จาก <http://growinggood.org/>
- กองการจัดการวารสารวิชาการ ป.ป.ช. (2553). *การต่อต้านการทุจริตของประเทศสิงคโปร์*. วารสารวิชาการ ป.ป.ช. ปีที่ 3, ฉบับที่ 1, หน้า 178-187.
- เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2554). *“ธุรกิจไทยไม่ให้ ไม่รับ ไม่ยอม” (Clean Thailand: DIY)*. รายงานผลการจัดเสวนา “คนไทย”-เดอะเนทเวิร์คฟอรัม ครั้งที่ 3. วันพุธ ที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2554, ณ Acitivity Hall สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. โฆสิตธิ์ แสงกุลสง และคณะ. (2552). *ข้อเสนอการเสริมสร้างจริยธรรมของนักการเมือง เพื่อการป้องกันการทุจริตในประเทศไทย*. เอกสารวิชาการ, หลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลาง รุ่นที่ 1, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- จรรยา ไชยสร, และคณะ. (2552). *จริยธรรมในหน่วยงานภาครัฐ: การนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ*. เอกสารวิชาการ, หลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลาง รุ่นที่ 1, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- จรรุวรรณ สุขุมลพงษ์. (2556). *แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จิระเดช ทศยาพันธ์. (2555). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวง:แนวคิดและการศึกษาเชิงประจักษ์*. วารสาร ป.ป.ช. ปีที่ 3, ฉบับที่ 1, หน้า 135-157.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, และปรียานุช ธรรมปียา (2555). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับธรรมาภิบาล*. วารสาร ป.ป.ช. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1, หน้า 2-16.
- ชนิดา จิตตรุทธะ, และคณะ. (2557). *วัฒนธรรมความไว้วางใจกับจริยธรรมความซื่อสัตย์ของข้าราชการไทย*. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ชโลบล อังสโวกัย และคณะ. (2552). *คุณธรรม จริยธรรม หัวใจสำคัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ*. เอกสารวิชาการ, หลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลาง รุ่นที่ 1, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ฐานันท์ วรรณโกวิท. (2554). *ประสบการณ์จากการฝึกอบรม เส้นทางคอร์รัปชัน ณ มหาวิทยาลัยตุลูล ๑ กاپิตอล สาธารณรัฐฝรั่งเศส*. วารสารยุติธรรมปริทัศน์. ปีที่ 6, ฉบับที่ 6, หน้า 39-66.
- ณภัทร เตโช และคณะ. (2552). *แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในส่วนราชการไทย*. เอกสารวิชาการ, หลักสูตรนักบริหารเชิงยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับกลาง รุ่นที่ 1, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ, และคณะ. (2555). *การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการทุจริตเชิงนโยบาย*. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ. (2551). *ข้อคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์ภารกิจหลักของชาติ ในงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต*. วารสารวิชาการ ป.ป.ช. ปีที่ 1, ฉบับที่ 1, หน้า 16-19.

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2552). *สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสังคมไทย: วิธีการ ตัวชี้ ผลกระทบ และข้อคิดเพื่อการแก้ไข*. วารสารวิชาการ ป.ป.ช. ปีที่ 2, ฉบับที่ 2, หน้า 32-46.
- ลอยลม ประเสริฐศรี. (2554). *พฤติกรรมการคอร์รัปชันภายหลังกระทำความผิด: ผลจากการทดลอง*. วารสารวิชาการ ป.ป.ช.ปีที่ 4, ฉบับที่ 1, หน้า 118-130.
- วันเพ็ญ สุรฤกษ์, และคณะ. (2556). *ยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในโครงการพัฒนาของรัฐระดับชุมชน*. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ.
- ศิริวรรณ มนอัคระผดุง. (2555). *ปัญหาการคอร์รัปชันของไทย กรณีศึกษาสิงคโปร์และฮ่องกง*. วารสาร. ปีที่ 2, ฉบับที่ 5, กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, และคณะ. (2557). *เมนูคอร์รัปชันและการแสวงหาผลประโยชน์*. พิมพ์ครั้งที่ 1: บริษัท โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ (1987) จำกัด. หน้า 221-232.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์, และคณะ. (2552). *การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สุทธิ สุนทรานุรักษ์. (2553). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการคอร์รัปชัน*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2557 จาก http://www.tourismlogistics.com/images/stories/Econ_of_corruption.pdf
- Balboa, J., and Medalla, E.M. (2002). *Anti-Corruption and Governance: The Philippine Experience*. วารสาร ป.ป.ช. ปีที่ 3, ฉบับที่ 1, หน้า 158-176.
- Yak, C.C. (2550). *บทเรียนจากความพยายามในการป้องกันทุจริตคอร์รัปชันที่มากกว่า 50 ปี ของสาธารณรัฐสิงคโปร์*. เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมเชิงปฏิบัติการ “ยุทธศาสตร์ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน” วันศุกร์ที่ 18 พฤษภาคม 2555 ณ ห้องประชุมวายุภักษ์ 2 3 และ 4 ชั้น 4 ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550.

ใบงาน
การทุจริตตามความคิดของข้าพเจ้า

คำชี้แจง: ขอให้ท่านระบุความหมายของการทุจริตตามความคิดของท่าน

คำชี้แจง: ขอให้ท่านยกตัวอย่างพฤติกรรมหรือการกระทำที่ท่านคิดหรือสงสัยว่าเป็นการกระทำทุจริต โดยการกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในหน่วยงานของท่านหรือหน่วยงานราชการอื่นๆ มาอย่างน้อย 3 พฤติกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม
การทุจริต ความหมาย แนวคิด และรูปแบบ

หัวข้อการฝึกอบรม.....
 จำนวนผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด.....คน อบรมเมื่อ (ระบุนวัน เดือน ปี).....
 สถานที่อบรม.....
 วิทยากรผู้ให้การอบรม.....

คำชี้แจง: ให้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

ประเด็นการสังเกต	บันทึกการสังเกต	การสะท้อนผล
1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น		
2. ความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ		
3. ประเด็นอื่นๆ		

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
(.....)

หน่วยที่ 2

การสร้างและการบริหารเครือข่าย

จำนวนเวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที (บรรยาย)

วัตถุประสงค์

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของเครือข่าย การสร้างและการพัฒนาเครือข่าย แนวทางการบริหารเครือข่าย

ขอบข่ายเนื้อหาสาระ

ความหมายของเครือข่าย การออกแบบเครือข่าย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบเครือข่าย และ การบริหารเครือข่าย

กิจกรรมการเรียนรู้

1. วิทยากรบรรยายเนื้อหาการสร้างและการบริหารเครือข่าย โดยใช้ PowerPoint ในประเด็นต่อไปนี้
 - (1) ความหมายของเครือข่าย
 - (2) การออกแบบเครือข่าย
 - (3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
 - (4) รูปแบบเครือข่าย
 - (5) การบริหารเครือข่าย
2. วิทยากรเสนอตัวอย่างเครือข่ายและให้ผู้เข้าร่วมการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกำหนดแนวทางการจัดทำเครือข่ายภาครัฐฯ สำหรับหน่วยงานของตนเอง และเขียนสรุปแนวทางลงในใบงาน (กลุ่มละ 1 ใบ) วิทยากรอาจเดินดูผู้เข้าร่วมการอบรมแสดงความเห็น หรือ ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมแต่ละกลุ่มนำเสนอรูปแบบเครือข่ายที่แต่ละกลุ่มคิดไว้
3. ผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับแจกใบสมัครเข้าร่วมเครือข่าย

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. PowerPoint เรื่องเครือข่าย การออกแบบเครือข่าย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบเครือข่าย การบริหารเครือข่าย บทบาทหน้าที่ และ ตัวอย่างเครือข่าย
2. ใบงาน “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

การประเมินผล

1. สังเกตจากการมีส่วนร่วมการเสนอความเห็นเกี่ยวกับเครือข่าย
2. แบบสะท้อนผลการฝึกอบรม โดยผู้เข้าร่วมรับการอบรม

เอกสารความรู้ประกอบชุดกิจกรรม การสร้างและการบริหารเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

ในแวดวงการพัฒนาในปัจจุบันมีการพูดถึง “เครือข่าย” กันอย่างกว้างขวางเนื่องจากว่าเครือข่ายน่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เพราะสมาชิกของเครือข่ายจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน (เสรี พงศ์พิศ. 2548: 9) นักวิชาการ และท่านผู้รู้ทั้งหลายได้ให้ความหมาย “เครือข่าย” ในมุมมองที่หลากหลายคล้ายๆ กัน ดังนี้

ความหมายของเครือข่าย

มิทเชล (Mitchell. 1968 : 2) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่นๆ ที่อยู่รอบข้าง ลักษณะของความสัมพันธ์นี้สามารถนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายนั้นได้ เครือข่ายจึงเป็นกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในสังคม

สมชัย จิโรจน์วัฒน์ (2551 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่ยังใยการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใด เรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน มาติดต่อประสานงาน หรือร่วมกันทำกิจกรรม ใดๆ ใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้นๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกัน บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกันมากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ

วิทย์ เทียงบุญธรรม (2543 : 485) ได้แปลความหมายไว้ในพจนานุกรม อังกฤษ-ไทยคำว่า Network หรือเครือข่ายไว้ดังนี้หมายถึง สิ่งที่คล้ายแห ตาข่าย แผ่นประสาน ซึ่งกันและกัน, ระบบหน่วยอาคาร สิ่งก่อสร้างที่ทำงานหรืออื่นๆ ที่สัมพันธ์กัน, กลุ่มสถานีถ่ายทอดวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ประสานกัน ระบบหรือการกระทำที่เชื่อมโยงกัน เครือข่ายการเชื่อมโยงระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อการสื่อสารข้อมูลหรือใช้โปรแกรมร่วมกัน ระบบการนำเครื่องคอมพิวเตอร์ หลายๆ เครื่องหรือเครื่องปลายทางหลายๆ เครื่องมาทำงานร่วมกัน โดยอาจใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง กันร่วมกัน การออกอากาศผ่านสถานีของเครือข่าย หรือการเพิ่มความสัมพันธ์หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่น

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 35) ให้ความหมายว่า “เครือข่าย” หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือ หลายองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างก็มี ทรัพยากรของตนมีเป้าหมายมีวิธีการทำงานและมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลาานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อไปได้เป็นการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน เช่นมีเป้าหมายร่วมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศอยู่เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 28) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงบางอย่างใด อย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ

นฤมล นิราทร (2543 : 43) กล่าวถึงเครือข่ายว่า เป็นการงานที่รูปแบบการประสานงานของกลุ่ม คนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันหรือ ทำกิจกรรมร่วมกันให้ความช่วยเหลือ ระหว่างกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายเป็นการงานที่เป็น รูปแบบความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกัน ขณะที่ประเวศ วะสี (2543 : ออนไลน์) ได้อธิบายไว้ว่า ในบริบทของสังคมไทยในอนาคตสังคมจะประกอบด้วย กลุ่มหรือชุมชนที่เชื่อมโยงกันเป็นตาข่ายสังคม (Social network) เช่นเดียวกับกับโครงสร้างของเซลล์สมอง โดย แต่ละชุมชน นอกจากประกอบด้วยบุคคล ที่เป็นบุคคลเรียนรู้แล้ว ชุมชนก็จะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แต่ละ ชุมชนก็จะเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น เกิดเป็นตาข่ายการเรียนรู้ที่มีพลังทางปัญญาสูงยิ่ง และเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น คือ โลกแห่งความเป็นชุมชนที่ทุกคนมีความหมาย รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนและเชื่อมโยงเป็นตาข่ายโครงสร้าง ใหม่ในโลก การเชื่อมโยงถึงกันของชุมชนเป็นเครือข่ายจะเกิดพลังทางสังคมที่แก้ไขปัญหาที่ยากๆ ทำให้ เศรษฐกิจเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืน

นอกจากนี้ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2549 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า เครือข่ายคือกลุ่มของคน หรือ องค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือ ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปแบบหรือจัด ระเบียบโครงสร้างโดยสมาชิกยังมีความเป็นอิสระ ซึ่งในความหมายนี้สาระสำคัญคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิก ในเครือข่ายต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยน ซึ่งกันและการเป็นสมาชิก เครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระ หรือความเป็นตัวของตัวเองของคน หรือ องค์กรนั้น ๆ จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า เครือข่าย หมายถึงระบบการ ติดต่อสื่อสาร ประสานงานเชื่อมโยงของบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กรที่มีความสมัครใจ เพื่อเป้าหมายในการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

การสร้างเครือข่าย (Net Working)

การสร้างเครือข่าย (Net Working) ได้มีผู้ให้ความหมายของการสร้างเครือข่าย ไว้ดังนี้

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2551 : ออนไลน์) กล่าวว่า การสร้างเครือข่าย จึงเป็นรูปแบบการพัฒนาตนเอง อีกรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้การสร้างเครือข่าย หมายถึง การแสวงหา โอกาสเพื่อรู้จักกับบุคคลใหม่ๆ และการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลที่พึงรู้จัก รวมทั้งการรักษา ความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้อง และไม่ เกี่ยวข้องในสายอาชีพหรือแวดวงเดียวกัน

ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (2549 : ออนไลน์) ให้ความหมายว่า การสร้าง เครือข่ายหมายถึงการทำให้มีการ ติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และ การร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะ ของสตาร์กี้ (Starkey) การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมี ความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง

เครือข่าย (Network) จึงเป็น การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยน ข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน

ประเด็นสำคัญของนิยามข้างต้น คือ

- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
- กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน

- การเป็นสมาชิก เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย ไม่ได้หมายถึงการจัดการให้คนมานั่ง “รวมกัน” เพื่อพูดคุยสนทนากันเฉยๆโดยไม่ได้ “รวมกัน” ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เปรียบเหมือนการเอาก้อนอิฐมากองรวมกัน ย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การเชื่อมโยงเข้าหากันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเอาอิฐแต่ละก้อนมาก่อกันเป็นกำแพงโดยการประสานอิฐแต่ละก้อนเข้ากันอย่างเป็นระบบ... และก็ไม่ใช่เป็นแค่การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันเพียงเพื่อพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย... และไม่ใช่การรวบรวมรายชื่อบุคคลที่มีความสนใจเหมือนกันไว้ในมือเพื่อสะดวกแก่การติดต่อ ... การมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนหาสมาชิกเพิ่มขึ้น ยิ่งได้รายชื่อมากก็ยิ่งทำให้เครือข่ายใหญ่ขึ้น การกระทำเช่นนี้เปรียบเสมือนการขยายวงใส่อิฐให้โตขึ้นเพื่อจะได้บรรลุอิฐได้มากขึ้น แต่กองอิฐในวงก็ยิ่งวางระเกะระกะขาดการเชื่อมโยงประสานกันอย่างเป็นระบบ ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้

การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยน ต้องสะกัดเอาส่วนดีหรือ จุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน เป็นการผนึกกำลัง (synergy) ในลักษณะที่มากกว่า $1+1 = 2$ แต่ต้องเป็น $1+1 > 2$ เรียกว่าเป็น “พลังทวีคูณ” ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่าผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน

องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายเทียม (Pseudo network) หมายถึง เครือข่ายชนิดที่เราหลงผิดคิดว่าเป็นเครือข่าย แต่แท้จริงแล้วเป็นแค่การชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิก โดยที่ต่างคนต่างก็ไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกัน และไม่ได้ตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการรวมกลุ่มแบบเฮโลสาระพา หรือรวมกันตามกระแสนิยมที่ไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ลักษณะของเครือข่ายลวงจะไม่มีสานต่อระหว่างสมาชิก ดังนั้น การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่ายจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียม

เครือข่าย (แท้) มีองค์ประกอบสำคัญอยู่อย่างน้อย 7 อย่างด้วยกัน คือ 1) มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception) 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) 6) มีการเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependent) 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) แต่และองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1. การรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (common perception)

สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย อาทิเช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกันหรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแนบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3. ความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)

คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก อาทิเช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเขามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้าร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในเรื่องที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็ง ของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาร่วมประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship)

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

6. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependence)

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าหากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7. การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุง แต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย

ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกระหว่างเครือข่ายแท้ กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

การก่อเกิดของเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่าย ต่างมีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่างๆกัน แบ่งชนิดของเครือข่ายออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลาก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

2. เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อาศัยพื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปเร็วที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

3. เครือข่ายวิวัฒนาการ

เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่นๆ มา แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่วานี้แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

ปรัชญาการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายต้องคำนึงถึงเสมอว่า “เครือข่าย” เป็นกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ การนำเครือข่ายต้องมี LINK หมายถึง “การเชื่อมโยง”

L – Learning การเรียนรู้

I – Investment การลงทุน

N – Nature การฟูมฟักบำรุง

G (K) – Give การรักษาสัมพันธภาพ ซึ่งรวมกันเป็นคำว่า LINK หมายถึงการเชื่อมโยง

การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย หมายถึงการทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบฟุ้งฟิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อกันด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่นการส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย

การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใดๆที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลาานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้

การสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เหมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่าย เพื่อความยั่งยืน

1. สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม
2. สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิก ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก
3. มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ อย่าทำกิจกรรมที่ยาก โดยเฉพาะครั้งแรกๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวเกิดการแตกสลายได้
4. จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ
5. สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้
6. สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย
7. สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนาอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนาให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย
8. สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน
9. จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกันกับคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป
10. จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอรวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

11. จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

ผู้จัดการเครือข่าย

มีหน้าที่ในการดูแลรักษาเครือข่ายดังต่อไปนี้

1. ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นสมาชิกรวมตัวกันทำงาน โดยมีกิจกรรมเป็นสื่อ เช่นการประชุมประจำปี การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล การแก้ปัญหาร่วมกัน การวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมใหม่
2. สมาชิกแกนนำต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างกัน ส่งข่าวผ่านจดหมาย ข่าวของเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เก็บรวบรวมข้อมูลและตั้งเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง
3. สร้างความรักความผูกพันและความไว้วางใจระหว่างคนในกลุ่มสมาชิก เริ่มจัดกิจกรรมง่ายๆ ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จร่วมกันก่อน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ จัดเวทีให้มีการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาเมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก จัดกิจกรรมส่งต่องานที่เกี่ยวข้อง
4. จัดให้มีกระบวนการตัดสินใจโดยให้สมาชิกทุกกลุ่มมีส่วนร่วม พยายามสร้างสภาพแวดล้อมให้มีการเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่รวบอำนาจ ควรแบ่งกันเป็นผู้นำตามความถนัด ทำการรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกทุกกลุ่มก่อนการตัดสินใจเพื่อทำให้เกิดการยอมรับและเต็มใจที่จะนำผลการตัดสินใจของเครือข่ายไปปฏิบัติ
5. วางแผนในการประสานงานระหว่างสมาชิก และเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่นๆ จัดระบบการประสานงานให้คล่องตัวและทั่วถึง การประสานงานถือเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกแกนนำ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนทุกระดับให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณสมบัติของกลุ่มสมาชิกแกนนำ

การพัฒนาสมาชิกแกนนำที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากคนภายนอก เป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้คนภายนอกอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายมากขึ้น สมาชิกแกนนำจะต้องมีการพัฒนากลุ่มเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มีวุฒิภาวะสูง มีความเป็นทีม ประสิทธิภาพสูง มีการรวมตัวของสมาชิกในกลุ่มสูง มีการสื่อสารทั่วถึงและโปร่งใส มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิก ใช้กระบวนการตัดสินใจแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วม เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการประสานงานระหว่างสมาชิกให้ครบถ้วนไม่ตกหล่นและเป็นเอกภาพ ประสานงานกับองค์กรภายนอกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

การรักษาเครือข่าย

ตราบดีที่ภารกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณีหลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง
2. มีการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
3. กำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ
4. จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ

5. ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา
6. มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใดๆที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะไม่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน ในสำรวจดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสนทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

2. การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

สัมพันธ์ภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้าว ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันท่วงที ก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะและควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่จัดในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้สมาชิกของเครือข่ายพึงตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสัมพันธ์ภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจเกิดขึ้น สมาชิกควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งต้องรีบแก้ไขและดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจกันใหม่ นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันปัญหาก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

3. การกำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็มีสิ่งจูงใจที่ต่างกัน ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่

แตกต่างกันหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง

ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานมากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะเหมาจ่าย กล่าวคือผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน โดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่าย และควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในงวดเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลดค่าตอบแทนได้หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา

ในกรณีที่ต้องการให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจโดยเฉพาะในงานพัฒนาสังคมที่มักจะไม่มีค่าตอบแทนการดำเนินงาน จำเป็นต้องหาสิ่งจูงใจอื่นมาชดเชยสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ตามทฤษฎีของ Maslow ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น (esteem needs) ที่อยู่ในรูปของอำนาจเกียรติยศชื่อเสียง หรือสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่นำมาใช้จูงใจได้ อาจทำเป็นรูป “สัญลักษณ์” บางอย่าง ที่สื่อถึงการได้รับเกียรติยศ การยกย่องและมีคุณค่าทางสังคม เช่น การประกาศเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เป็นต้น โดยสัญลักษณ์เหล่านี้ต้องมีคุณค่าเพียงพอให้เขาปรารถนาอยากที่จะได้ และควรมีเกียรติยศหลายระดับที่จูงใจสมาชิกเครือข่ายให้ร่วมมือลงแรงเพื่อไต่เต้าไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง และควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายชื่อคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง

4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไป เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญคือเงินทุนในการดำเนินงานซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อขาดเงินทุนเพียงพอที่จะจุนเจือ เครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คืบหน้าอาจให้ระงับทุนได้

5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา

เครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินการใหม่ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุนเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรมภาวะการณ์เป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย

6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้ “สร้างคน” ขึ้นมารับไม้ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายและที่สำคัญ คือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

“เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

บทบาทหน้าที่ของ “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

- เฝ้าระวัง สอดส่อง และติดตาม การกระทำทุจริต
- แจ้างเบาะแสและข้อมูลการกระทำการทุจริตให้เครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อร่วมกันตรวจสอบ
- ร่วมกันรณรงค์และส่งเสริมให้เกิดการต่อต้านการทุจริต
- สร้างความเข้มแข็งให้หน่วยงานด้านการต่อต้านการทุจริต
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวบรวมองค์ความรู้ด้านปัญหาและประสบการณ์ของการทุจริตและการป้องกันการทุจริต
- การจัดการความรู้ (KM) ด้านการต่อต้านการทุจริต (ทั้งแนวคิด วิธีการ แนวปฏิบัติที่ดี และกลยุทธ์การต่อต้านการทุจริต)
- สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการต่อต้านการทุจริต
- ร่วมกันปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ด้านการต่อต้านการทุจริต
- เชื่อมประสานงานและสร้างความร่วมมือด้านการต่อต้านการทุจริตระหว่างหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจน ป.ป.ท.
- สร้างมาตรฐานและดำเนินงานเพื่อให้การต่อต้านการทุจริตเกิดขึ้นอย่างจริงจังในสังคมไทย
- เป็นที่ปรึกษาและเสริมสร้างกำลังใจให้แก่สมาชิกของเครือข่ายและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการต่อต้านการทุจริต
- ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายใหม่

การคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ของการเป็น “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

การคุ้มครองและสิทธิประโยชน์ของการเป็น “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ในฐานะที่สร้างคุณประโยชน์และช่วยกันสอดส่อง ดูแลตามบทบาทหน้าที่มีดังนี้

1. การแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการ เพื่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551

เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตอาจได้รับการพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการเพื่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 เช่น คณะอนุกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง อนุกรรมการด้านการป้องกันการทุจริต เป็นต้น (มาตรา 17 และมาตรา 32 ตาม พ.ร.บ.) โดยผู้เป็นคณะอนุกรรมการมีสิทธิได้รับค่าเบี้ยประชุมเป็นรายครั้ง (ตามระเบียบว่าด้วยเบี้ยประชุมของอนุกรรมการ ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการ ป.ป.ท. พ.ศ. 2555)

2. การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนและระดับตำแหน่งเป็นกรณีพิเศษ

เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตที่ได้ดำเนินการหรือให้ถ้อยคำหรือแจ้างเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างยิ่งสมควรได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างแก่

เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนโดยทั่วไป มีสิทธิได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนและระดับตำแหน่งเป็นกรณีพิเศษก็ได้ (มาตรา 56 ตามพ.ร.บ. มาตรการของฝ่ายบริหารฯ พ.ศ. 2551)

3. การพิจารณาให้รางวัลเชิดชูเกียรติ

เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริตที่เป็นผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และบุคคลที่ได้เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ มีสิทธิได้รับการพิจารณาให้ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ และเงินรางวัล (ตาม มาตรา 55 พ.ร.บ. มาตรการของฝ่ายบริหารฯ พ.ศ. 2551 ประกอบระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการให้รางวัลตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ พ.ศ. 2554)

มาตรการคุ้มครอง “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

1. การคุ้มครองบุคคล

“เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ที่มีสถานะเป็นผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลใดเกี่ยวกับการทุจริตในภาครัฐ หรือข้อมูลอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ซึ่งถือว่าบุคคลดังกล่าวข้างต้นมีฐานะเป็น “พยาน” ตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว ซึ่งจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยหากมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยหรือถูกข่มขู่คุกคามก่อน ขณะ หรือ หลังจากที่ให้ถ้อยคำ แจ้งเบาะแส หรือให้ข้อมูล โดยสามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองพยานได้ที่สำนักงาน ป.ป.ท. ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. การรักษาข้อมูลต่างๆ ของผู้แจ้งเบาะแสเป็นความลับ

สำนักงาน ป.ป.ท. ไม่สามารถอ้างอิงแหล่งข้อมูลต่างๆ ของผู้แจ้งเบาะแส หากไม่ได้รับอนุญาตจากผู้แจ้งเบาะแส (ข้อมูลของ “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ผู้แจ้งเบาะแสจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ) โดย ป.ป.ท. มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรักษาความลับดังนี้

2.1 ผู้รายงาน ผู้ร้องเรียน หรือผู้ที่ให้ความร่วมมือสามารถเลือกที่จะไม่เปิดเผยตนเองได้ หากเห็นว่า การเปิดเผยนั้นจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย หรือเกิดความเสียหายใดๆ แต่หากมีการเปิดเผยตนเอง ก็อาจจะทำให้สามารถรายงานความคืบหน้า ชี้แจงข้อเท็จจริงให้ทราบ หรือบรรเทาความเสียหายได้สะดวก รวดเร็วขึ้น

2.2 หน่วยงานต้องถือว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นความลับ และจะเปิดเผยเท่าที่จำเป็นโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเสียหายผู้รายงาน แหล่งที่มาของข้อมูล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายด้วยกระบวนการที่เหมาะสมเป็นธรรม แต่กรณีที่มีการร้องเรียนเท็จหรือเพื่อกลั่นแกล้งใส่ร้าย ผู้ร้องเรียนอาจมีความผิดทางวินัยเช่นกัน

แบบแสดงความประสงค์
ร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการทุจริต
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.)
กระทรวงยุติธรรม

1. ชื่อ-สกุล นาย/นาง/นางสาว/.....
 2. เลขที่บัตรประชาชน
 3. วันเดือนปีเกิด อายุ ปี
 4. วุฒิการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
 5. ตำแหน่ง ระดับ
 6. ส่วนกลาง กระทรวง กรม
 - ส่วนภูมิภาค กระทรวง กรม
 - จังหวัดที่ตั้งหน่วยงาน
 - ส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด
 - อบจ. เทศบาล อบต.
 - กทม. เขต..... เมืองพัทยา
7. ที่อยู่ของสำนักงาน
- เลขที่ ถนน แขวง/ตำบล
- เขต/อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....
8. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ หมู่ที่ หมู่บ้าน
- ตรอก/ซอย ถนน แขวง/ตำบล
- เขต/อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์.....
9. หมายเลขโทรศัพท์ ที่ทำงาน ที่บ้าน
- โทรศัพท์เคลื่อนที่ e-mail:
- 10.ท่านเป็นสมาชิกเครือข่ายอื่นๆหรือไม่ (โปรดระบุ).....

ลงชื่อ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

“โครงการข้าราชการไทยไร้ทุจริต”

ใบงาน
“เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต”

คำชี้แจง: ขอให้ท่านช่วยกันระดมความเห็น ว่า “เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต” ในหน่วยงานของท่าน น่าจะมีลักษณะอย่างไร และมีหน่วยงานใดเกี่ยวข้องบ้าง

แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม

การสร้างและการบริหารเครือข่าย

หัวข้อการฝึกอบรม.....

จำนวนผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด.....คน อบรมเมื่อ (ระบุนวัน เดือน ปี).....

สถานที่อบรม.....

วิทยากรผู้ให้การอบรม.....

คำชี้แจง: ให้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

ประเด็นการสังเกต	บันทึกการสังเกต	การสะท้อนผล
1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น		
2. ความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ		
3. ประเด็นอื่นๆ		

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก
(.....)

หน่วยที่ 3

การต่อต้านการทุจริตและการสร้างเครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต

จำนวนเวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

1. มีความรู้ความเข้าใจและเสนอแนะแนวทางการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานของตนเอง
2. เห็นประโยชน์ของการต่อต้านการทุจริตและศักยภาพของการสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริต

ขอบข่ายเนื้อหาสาระ

1. แนวทางการต่อต้านการทุจริตและบทเรียนการต่อต้านทุจริต
2. ขั้นตอนการร้องเรียนเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการทุจริต
3. เครือข่ายการต่อต้านการทุจริต

กิจกรรมการเรียนรู้

1. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมการอบรมจากนั้นคัดเลือกกรณีศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมแต่ละกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - 1.1 กรณีศึกษาที่ได้รับเป็นการทุจริตหรือไม่
 - 1.2 หากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นท่านคิดว่าจะทำอย่างไร เสนอแนะทางออกของการแก้ปัญหา จากนั้นเมื่อแต่ละกลุ่มได้ข้อสรุป ให้ตัวแทนออกมานำเสนอ
2. วิทยากรบรรยายเนื้อหา การร้องเรียนและขั้นตอนการร้องเรียน
3. วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกำหนดหรือเสนอแนะแนวทางการต่อต้านการทุจริตสำหรับหน่วยงานของตนเอง
4. ผู้เข้าร่วมการอบรมได้รับเอกสารเพื่อการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายหลัก วิทยากรแสดง website หรือ facebook ที่จะสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. PowerPoint เรื่อง การร้องเรียนและขั้นตอนการร้องเรียน
2. กรณีศึกษา ตัวอย่างการทุจริตหรือการกระทำที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต

การประเมินผล

1. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในอภิปราย
2. แบบสะท้อนผลการฝึกอบรม โดยผู้เข้าร่วมรับการอบรม

กรณีศึกษาด้านการทุจริต

คำชี้แจง: กรณีศึกษาต่อไปนี้วิพากษ์การผู้ให้การอบรมสามารถคัดเลือกและนำเสนอเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการอบรมอภิปรายและเสนอแนะแนวทางการจัดการกับปัญหา

กรณีที่ 1.

เรื่อง: ควรจะจ้างใครดี ?

หน่วยงานราชการแห่งหนึ่งต้องการจะจ้างบริษัทเพื่อมาปรับปรุงห้องประชุมใหม่ เนื่องจากห้องประชุมเดิมอยู่ในสภาพทรุดโทรมและมีอุปกรณ์หลายอย่างไม่สามารถใช้งานได้แล้ว ในการนี้ รองหัวหน้าหน่วยงานในฐานะประธานกรรมการดำเนินการมีเพื่อนร่วมรุ่นสมัยมัธยมเปิดบริษัท A ที่รับทำงานด้านนี้ แต่เนื่องจากบริษัทดังกล่าวเน้นการใช้สินค้าที่มีคุณภาพระดับดีมาก ทำให้ปกติสินค้าของบริษัทมีราคาสูง เมื่อหน่วยงานดังกล่าวได้กำหนดการเปิดประมูลราคาตามระเบียบที่สามารถดำเนินการได้ และการกำหนดคุณสมบัติได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสม และเมื่อเปิดประมูลแล้วพบว่า บริษัท B ซึ่งเป็นคู่แข่งกับบริษัท A ได้เสนอราคาที่ต่ำที่สุด ส่วนบริษัท A นั้นเสนอราคามาเป็นลำดับที่สอง ในการนี้ทางคณะกรรมการทราบดีว่า หากว่าจ้างบริษัท A แล้ว จะได้รับบริการที่ดี สามารถเจรจาต่อรองเพื่อปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขส่วนประกอบบางอย่างให้เหมาะสมและมีคุณภาพดียิ่งขึ้น รวมทั้งยังได้รับบริการที่ดี เนื่องจากรู้จักกันมานาน ส่วนบริษัท B นั้น เป็นบริษัทหน้าใหม่ที่ยังไม่เคยร่วมงานกับทางหน่วยงาน แต่บริษัท B เองก็ไม่ได้มีปัญหาอะไร รวมทั้งยังเคยร่วมงานกับหน่วยงานราชการอื่นมาแล้ว แต่การที่จะขอให้บริษัท B ดำเนินการอื่นใดนอกเหนือจากสัญญาคงเป็นไปได้ยาก รวมทั้งสินค้าของบริษัท B อาจมีความดีน้อยกว่าบริษัท A เล็กน้อย

ประเด็นการอภิปราย

1. หากท่านเป็นกรรมการในงานนี้ท่านจะพิจารณาจ้างบริษัทใด เพราะเหตุใด
2. หากรองหัวหน้าหน่วยงานโน้มน้าวให้ทุกคนเห็นประโยชน์จากการจ้างบริษัท A ซึ่งประโยชน์ดังกล่าวก็เกิดกับทางราชการโดยตรง คือได้ของที่มีคุณภาพสูงกว่า และยังสามารถขอให้บริษัทช่วยทำงานอื่นนอกเหนือจากงานที่รับจ้างได้อีกด้วย ท่านคิดว่ารองหัวหน้าหน่วยงานทำถูกหรือไม่ อย่างไร
3. หากท่านพิจารณาจ้างบริษัท B เนื่องจากเสนอราคาต่ำสุด แต่เมื่อดำเนินการแล้วท่านพบว่า พรหมที่นำมาปูพื้นนั้นถึงแม้จะเป็นไปตามข้อตกลง แต่ ณ วันที่ดำเนินการมีพรหมรุ่นใหม่ที่ดีกว่า และราคาก็ใกล้เคียงกัน ออกมาสู่ตลาด และท่านประสงค์จะขอให้บริษัทเปลี่ยนเป็นพรหมรุ่นใหม่ที่ดีกว่า แต่บริษัท B ไม่ยินยอม ท่านจะทำอย่างไร

กรณีที่ 2

เรื่อง: การบรรจุเจ้าหน้าที่ใหม่

หน่วยงานของท่านประสงค์จะบรรจุเจ้าหน้าที่พัสดุใหม่อีก 1 ตำแหน่ง ในการนี้หน่วยงานของท่านมีเจ้าหน้าที่พัสดุที่เป็นอัตราจ้างรายวันอยู่แล้ว 1 คน คือ นางสาว A ซึ่งเป็นญาติห่างๆ ของรองผู้อำนวยการ แต่ตำแหน่งเจ้าหน้าที่พัสดุดังกล่าวเป็นตำแหน่งข้าราชการ ซึ่งระเบียบของหน่วยงานท่านไม่สามารถบรรจุเจ้าหน้าที่รายวันได้ทันที ต้องประกาศรับสมัครและดำเนินการคัดเลือกตามขั้นตอน ในการดำเนินการรับสมัครและสอบคัดเลือก พบว่า นาง G สามารถสอบข้อเขียนได้คะแนนสูงสุด เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์จากหน่วยงานราชการอื่นมาก่อน แต่ต้องออกจากงานเพราะตำแหน่งรายวันดังกล่าวถูกยุบรวมทั้งกำลังตั้งครุภัณฑ์ประมาณ 2 เดือน ส่วนนางสาว A นั้น กลับสอบได้คะแนนน้อยกว่านาง G และเมื่อดำเนินการสัมภาษณ์ก็พบว่า นาง G เองก็มีความรู้ความสามารถไม่ด้อยกว่านางสาว A ซ้ำยังมีประสบการณ์ทำงานที่มากกว่าด้วย แต่หากรับนาง G แล้ว นางสาว A ก็จะต้องตงงาน เนื่องจากตำแหน่งอัตราจ้างรายวันที่มีอยู่นั้นถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นตำแหน่งราชการเสียแล้ว

ประเด็นการอภิปราย

1. หากท่านเป็นคณะกรรมการในการรับสมัคร ท่านจะพิจารณารับใครเข้าทำงาน เพราะเหตุใด
2. หากท่านตัดสินใจรับนาง G ทำงาน แต่นาง G ก็ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เนื่องจากตั้งครุภัณฑ์และมีภาวะแห่งคูกคาม ท่านจะทําอย่างไร

กรณีที่ 3

เรื่อง: สายนำจับ

สืบเนื่องจากกฎหมายได้มีการอนุญาตให้มีการจ่ายเงินแก่สายนำจับที่สามารถชี้เบาะแสของการลักลอบหนีภาษี ในการนี้หากท่านเป็นเจ้าของที่นำจับเองท่านจะได้รับส่วนแบ่งเป็นสินบนนำจับร้อยละ 30 ของมูลค่าสิ่งของที่จับกุมได้ แต่หากกรณีนี้มีสายนำจับ สายนำจับจะได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 30 ส่วนผู้นำจับจะได้รับส่วนแบ่งร้อยละ 25 ด้วยระเบียบดังกล่าว ในการนำจับการลักลอบหนีภาษีครั้งหนึ่ง ท่านและลูกทีมรวมจำนวน 4 คน ได้ดำเนินการจับกุมผู้ลักลอบหนีภาษีรายหนึ่งได้โดยเป็นการดำเนินการตามหน้าที่และไม่มีผู้ชี้เบาะแส แต่ท่านต้องการส่วนแบ่งจากการจับกุมให้มากขึ้น ท่านจึงได้ให้ญาติห่างๆ ของท่านมาสวมรอยเป็นสายนำจับ เพื่อให้ได้รับส่วนแบ่งมากขึ้น นอกจากนี้ภายหลังจากดำเนินการจับกุมแล้ว บริษัทยังมอบเงินรางวัลส่วนหนึ่งให้แก่ท่านและทีมงานในฐานะที่ช่วยให้บริษัทไม่ต้องเสียหายจากสินค้าหนีภาษีอีกด้วย

ประเด็นอภิปราย

1. ท่านคิดว่ากรกระทำดังกล่าวของทีมจับกุมมีความผิดตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร
2. การกระทำของทีมจับกุมดังกล่าว หากท่านเป็นหัวหน้าหน่วยงานและมารับทราบภายหลังว่าลูกน้องของท่านกระทำการดังกล่าว แต่ลูกน้องในทีมนี้ก็เป็นคนที่ทำงานดีและมีอัธยาศัยมิตรที่ติดต่อเพื่อนร่วมงาน ท่านจะดำเนินการอย่างไร

กรณีศึกษาแนวทางส่งเสริมธรรมาภิบาลที่ดี

คำชี้แจง: กรณีศึกษาต่อไปนี้วิทยากรผู้ให้การอบรมสามารถคัดเลือกเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมอภิปรายก่อนที่
จะเสนอแนวปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าวในกรณีศึกษานี้เป็นข้อเสนอแนะของ ป.ป.ท.

1. การเคารพกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามสนับสนุนนโยบายรัฐบาล หน่วยงานกำกับดูแลของรัฐ
และหรือตัวแทนต่างๆ อย่างไรก็ตามจะต้องพิจารณาให้อยู่ในขอบเขต วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และ
จะต้องเป็นไปตาม นโยบาย กฎหมาย และระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของ และจะยึดในหลักนิติธรรม
โดยทำตามกฎหมายและกฎข้อบังคับที่ต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งเคารพในวัฒนธรรมและ
ขนบธรรมเนียมประเพณีในทุกพื้นที่ที่เข้าไปดำเนินงาน

แนวปฏิบัติ

- การปฏิบัติงานต้องศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ที่
เกี่ยวข้อง ล่วงหน้าก่อนการดำเนินงาน
- ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และปฏิบัติตามเป็นพลเมืองที่ดีในแต่ละท้องถิ่น และการปฏิบัตินั้นต้อง
ไม่ขัดกับจรรยาบรรณ
- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเป็นแนวทางขององค์กร การแสดงออกถึงวินัย ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ทุกคนต้องปฏิบัติจนเป็นข้อปฏิบัติประจำ จนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร
- ปกป้องผู้บังคับบัญชาหรือฝ่ายกฎหมาย เมื่อเห็นว่าการดำเนินงานอาจขัดแย้งหรือแย้งกับวัฒนธรรม
กฎหมาย หรือกฎระเบียบท้องถิ่น

ข้อพึงระวัง

- การกระทำที่สุ่มเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย หรือขัดแย้งกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม
ในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน
- การกระทำของคู่สัญญาที่สื่อให้เห็นว่าพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมาย
- การติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ หรือบุคคล ที่ไม่ทราบความเป็นมาหรือที่มีชื่อเสียงในด้านลบ
- การจ้างงานบุคคลที่ไม่มีหลักฐานแสดงตัวตนที่สมบูรณ์ หรือไม่ครบถ้วน
- การใช้ดุลยพินิจเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่รับผิดชอบที่กำหนด
- การเสนอให้ความช่วยเหลือจากผู้ที่ยังอ้างว่าสามารถประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจได้
- เลือกปฏิบัติในกฎระเบียบ ตีความให้เป็นประโยชน์ของตนเองและพรรคพวก

กรณีศึกษา: ท่านจะปฏิบัติเช่นไรในกรณีต่อไปนี้

กฎ ระเบียบ คำสั่งกำหนดขอบเขตไว้กว้างและไม่มีรายละเอียดในการปฏิบัติ ทำให้ต้องใช้ดุลยพินิจของ
ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บริหาร ท่านจะดำเนินการอย่างไร

คำแนะนำ

การใช้ดุลยพินิจต้องไม่เกินขอบเขตอำนาจหน้าที่รับผิดชอบที่กำหนดไว้และหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติ
หรือตีความให้เป็นประโยชน์ของตนเองและพรรคพวก เมื่อเห็นว่าการดำเนินงานอาจขัดแย้งกับวัฒนธรรม
กฎหมาย กฎ ระเบียบ ถ้าไม่มั่นใจให้ปรึกษาผู้บังคับบัญชาหรือฝ่ายกฎหมาย

2. ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest)

ผู้บริหาร ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้เกี่ยวข้อง ต้องหลีกเลี่ยงและไม่เกี่ยวข้องในกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่อาจส่งผลกระทบต่อในการตัดสินใจใดๆ ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องยึดถือประโยชน์ของรัฐเป็นสำคัญ ภายใต้ความถูกต้องตามกฎหมายและจริยธรรม

แนวปฏิบัติ

- ไม่เป็นกรรมการ หรือผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจในการจัดการ หรือมีส่วนได้เสียในนิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้รับสัมปทาน ผู้ร่วมทุน ผู้รับจ้างหรือมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับหน่วยงาน
- ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญากับหน่วยงานหรือในกิจการที่กระทำให้แก่หน่วยงาน หรือดำเนินกิจการที่เป็นการแข่งขันกับกิจการของหน่วยงาน ไม่ว่าจะทั้งทางตรงหรือทางอ้อม
- ไม่เข้าไปเสนอราคาหรือทำสัญญาเป็นผู้ขายหรือผู้รับจ้างในการซื้อหรือจ้างของหน่วยงาน รวมทั้งรับช่วงงานจากผู้ขายหรือผู้รับจ้างดังกล่าว ไม่ว่าจะกระทำในนามของตนเอง หรือในนามบริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลอื่นใด ซึ่งตนเองรวมทั้งคู่สมรสเป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการหรือดำรงตำแหน่งอื่นใดในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน
- กรณีที่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปข้องเกี่ยวกับธุรกิจ หรือเหตุการณ์ใดๆ ที่อาจทำให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ให้รายงานต่อผู้บังคับบัญชาโดยทันที
- ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากข้อมูลหรือสิ่งใดๆ ที่ตนรู้เนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ
- หลีกเลี่ยงการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือก่อภาระทางการเงินรูปแบบใดๆ กับผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจกับหน่วยงาน
- หลีกเลี่ยงการทำงานอื่นนอกเหนือจากการทำงานของหน่วยงาน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่องานในความรับผิดชอบไม่ว่าในด้านใด

ข้อพึงระวัง

- ผลประโยชน์ส่วนตัวที่มีผลกระทบต่อองค์กร
- งานส่วนตัวที่ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ หรือทรัพยากรของหน่วยงาน.
- การทำธุรกรรม สัญญา กับบริษัทหรือบุคคลที่ท่านหรือครอบครัวมีความสนิทสนมเป็นพิเศษ
- ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่อาจขัดแย้งกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

กรณีศึกษา: ท่านจะปฏิบัติเช่นไรในกรณีต่อไปนี้

กรณีที่ 1:

เพื่อนสนิทของท่านเป็นผู้รับเหมาให้กับหน่วยงาน ชวนท่านและครอบครัวไปทัวร์ต่างประเทศ โดยออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ท่านจะตอบตกลงหรือไม่

คำแนะนำ

ปฏิเสธด้วยวิธีการที่สุภาพ หากไม่สามารถปฏิเสธได้ให้แจ้งผู้บังคับบัญชาทราบรายละเอียด ทั้งนี้หากเป็นกรณีเชิญไปงานที่จำเป็นท่านควรใช้งบประมาณของหน่วยงาน โดยขออนุมัติให้ถูกต้องตามขั้นตอนที่ได้มีการกำหนดไว้

กรณีที่ 2:

บริษัทที่เป็นผู้รับเหมาของหน่วยงาน ได้เชิญท่านเข้าร่วมสัมมนาที่ต่างประเทศโดยผู้รับเหมาเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตัวเครื่องบิน ที่พัก อาหาร และให้เงินเบี่ยเลี้ยงการเดินทาง กับผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกคน ท่านควรเข้าร่วมการสัมมนาครั้งนี้ หรือไม่

คำแนะนำ

ท่านต้องพึงระวังข้อเสนอที่ให้ประโยชน์มากกว่าที่ควรจะเป็น และควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าการสัมมนานั้นเป็นไปเพื่อการศึกษา เพิ่มพูนความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ หรือเป็นการสมนาคุณคืนกำไรให้กับลูกค้า ไม่ควรเข้าร่วมการสัมมนาหากมีข้อเสนอก่อนที่ดูเป็นการจูงใจเกินกว่าปกติ แต่หากเป็นการสัมมนาที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ทางองค์กร อาจขออนุมัติจากผู้บังคับบัญชาของท่านเป็นกรณีไป โดยต้องพิจารณาถึงประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ไม่ได้เป็นการให้เฉพาะกับท่าน
- ไม่ได้มีผลผูกพันกับองค์กร
- ไม่ได้อยู่ในช่วงของการจัดซื้อจัดจ้างรายการที่เกี่ยวข้องกับการสัมมนาดังกล่าว

กรณีที่ 3:

บริษัทที่เป็นผู้รับเหมาของหน่วยงานได้เชิญท่านเข้าร่วมงานเปิดตัวสินค้า โดยมีผู้เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ภายในงานมีการแจกของที่ระลึกและเลี้ยงอาหารเย็น ท่านจะเข้าร่วมงานตามคำเชิญได้หรือไม่

คำแนะนำ

ท่านสามารถเข้าร่วมงานได้และสามารถรับของที่ระลึกได้หากของที่ระลึกนั้นมีมูลค่าไม่มากและมีเจตนาจะแจกให้กับผู้เข้าร่วมงานทุกคน ทั้งนี้ระหว่างงานให้หลีกเลี่ยงการพูดคุยที่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าท่านสนใจสินค้าหรืออาจสั่งสินค้านั้น

3. ของขวัญ การเลี้ยง สินบน

สินบน หรือการรับของขวัญหรือของกำนัล การเลี้ยงหรือการรับเลี้ยงหรือประโยชน์อื่นใด กระทำได้ในวิธีที่สมควร ไม่ว่าจะเป็นการเสนอให้หรือรับไม่สามารถทำได้และจะไม่มีที่ยอมรับในข้อเสนอหรือการจ่ายเงินที่ไม่สามารถชี้แจงเปิดเผยได้ ที่ทำให้มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจในการตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใด เกิดการลำเอียง ไม่ชอบธรรม อคติ หรือบุญคุณ และข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องหลีกเลี่ยงการติดต่อใดที่อาจจะเป็นการเสนอให้หรือรับผลประโยชน์ และต้องมั่นใจได้ว่าการดำเนินการนั้นจะไม่ทำให้เกิดข้อครหาหรือทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง แต่สามารถยอมรับได้ในกรณีที่ผู้เสนอให้หรือเสนอให้ผู้อื่นในเรื่องการรับรองโดยอยู่ในขอบเขตที่จำกัดไม่เกิน 3,000 บาท เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าโดยทั่วไป

แนวปฏิบัติ

- ไม่ใช้วิธีการรับหรือให้เงิน ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือประโยชน์อื่นใดกับผู้หนึ่งผู้ใดที่มีเจตนา เพื่อชักนำให้กระทำหรือละเว้นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง
- ไม่เรียกหรือรับหรือเสนอเงิน ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือประโยชน์อื่นใดกับผู้เกี่ยวข้องจากการปฏิบัติงาน หรือผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจ เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิพิเศษที่ไม่ควรมี
- การใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงรับรอง และการใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติตามสัญญาทางธุรกิจเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ แต่ต้องใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผล

- ไม่รับหรือให้ของขวัญ / ของที่ระลึกที่อาจทำให้เกิดอิทธิพลในการตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใด โดยไม่เป็นธรรมเนียมในการปฏิบัติหน้าที่ หากจำเป็นต้องรับของขวัญ / ของที่ระลึกที่มีค่าเกินปกติวิสัยจากผู้เกี่ยวข้องทางธุรกิจให้รายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น
- ไตร่ตรองเหตุผลก่อนรับของขวัญ การเลี้ยง แม้ไม่เกิน 3,000 บาท หากรับด้วยเหตุผลต้องไม่มีข้อผูกพันใดๆ ที่ทำให้เกิดผลเสียหายต่อองค์กร
- ก่อนการรับหรือให้ของขวัญ / ของที่ระลึกควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายและข้อบังคับของหน่วยงาน โดยสิ่งของหรือของขวัญที่ให้แก่กันในงานที่การงานควรมีราคาไม่มากและเหมาะสมในแต่ละโอกาส
- ไม่รับหรือให้ของขวัญ / ของที่ระลึกเป็นเงินสด เช็ค พันธบัตร หุ้น ทองคำ อัญมณี อสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งของในทำนองเดียวกัน
- กรณีได้รับมอบหมายหรือได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาให้ไปช่วยเหลือหน่วยงานภายนอก อาจรับเงิน สิ่งของ หรือของขวัญได้ตามหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานที่หน่วยงานภายนอกนั้นกำหนดไว้
ข้อพึงระวัง
- การติดต่อ หรือดำเนินธุรกิจกับบุคคลที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมทางธุรกิจ รวมถึงการให้หรือรับผลประโยชน์ที่ตามปกติไม่ควรจะได้รับจากบุคคลดังกล่าว
- การจ่ายเงินให้กับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมนั้น เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิทธิพิเศษที่ไม่ควรได้
- หลีกเลี่ยงการรับปากว่าจะทำหรือว่าจะให้เป็นข้อแลกเปลี่ยนต่อของขวัญของกำนัล สนิมบใด ๆ
- การให้ของขวัญ / ของที่ระลึกแก่ผู้บังคับบัญชา
- การรับของขวัญ / ของที่ระลึกจากผู้บังคับบัญชา
- การรับสิ่งของหรือของขวัญที่ไม่มีที่มาหรือเหตุผลในการให้ที่แน่ชัด
- การรับหรือให้สิ่งของหรือของขวัญที่มีมูลค่าเกินกว่าปกติที่ควรได้รับหรือกำหนดไว้ตามระเบียบ

กรณีศึกษา: ท่านจะปฏิบัติเช่นไรในกรณีต่อไปนี้

กรณีที่ 1:

ในวันปีใหม่มีผู้ขายสินค้าได้นำของขวัญเล็กๆ น้อยๆ มาให้ท่านตามธรรมเนียมปฏิบัติ แต่เมื่อรวมหลายๆ รายแล้วทำให้ท่านได้รับของขวัญเป็นจำนวนมาก

คำแนะนำ

ปรึกษาผู้บังคับบัญชาของท่านถึงความเหมาะสม โดยพึงระวังมูลค่าของขวัญแต่ละรายว่าอยู่ในวิสัยที่รับได้หรือไม่ การรับของนั้นทำให้เกิดภาระผูกพันต่อการปฏิบัติงานของท่านหรือไม่ และการรับของจะมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ใดๆ หรือไม่ เช่น กรณีอยู่ในช่วงระหว่างการจัดหาและท่านเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ เป็นต้น ต้องปฏิเสธการรับและส่งคืนผู้ให้ทันที กรณีที่ไม่อาจส่งคืนได้ ให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุดพิจารณา หากผู้บังคับบัญชาสูงสุดพิจารณาว่าไม่สมควรรับไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัว ให้ส่งมอบให้สำนักงานต่อไป

กรณีที่ 2:

บริษัทผู้รับเหมาได้จัดงานเลี้ยงขอบคุณลูกค้าที่โรงแรม และได้เชิญท่านเข้าร่วมงานดังกล่าว ในฐานะตัวแทนของหน่วยงาน ท่านจะรับเลี้ยงครั้งนี้ได้หรือไม่ และหากท่านไปร่วมงานเลี้ยงและจับสลากได้รับของรางวัลเป็นมูลค่าประมาณ 30,000 บาท ท่านจะสามารถรับได้หรือไม่

คำแนะนำ

ในตัวอย่างนี้แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การรับเชิญไปงานเลี้ยง และการรับประโยชน์

จากการจับสลาก ในกรณีที่ 1 การพิจารณาเลี้ยง พบว่าเป็นการเชิญทั่วไป และมีการเชิญลูกค้าอื่นๆ ด้วย สามารถรับได้ แต่หากประเมินแล้วว่าการเลี้ยงดังกล่าวมีมูลค่าเกิน 3,000 บาท ต้องเสนอให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุดพิจารณาอนุมัติ ส่วนกรณีของรางวัลที่จับสลากได้ในงานเลี้ยงท่านสามารถรับไว้ได้ เนื่องจากไม่ได้เป็นการให้โดยเฉพาะเจาะจง (ถือเป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป)

กรณีที่ 3:

ท่านสามารถรับเชิญไปร่วมท่องเที่ยว/เล่นกอล์ฟจากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับ หน่วยงาน ได้หรือไม่

คำแนะนำ

ตระหนักถึงความสำคัญของการมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ค้า/ผู้ขาย หรือหน่วยงานอื่นๆ ในกรณีที่ท่านได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวหรือกอล์ฟ หรือกิจกรรมอื่นๆ จากบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับหน่วยงาน ท่านต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

4. ยึดมั่นแนวทางการดำเนินงานกิจการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การดำเนินงานของหน่วยงานต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม และจะต้องเกิดประสิทธิผลให้รัฐ เพื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบให้ลุล่วง ผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นพื้นฐานสำคัญต่อทุกๆ สิ่งที่ทำ ทั้งด้านคุณภาพ การบริการ คุณค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นั่นคือ หน่วยงานจะต้องมีนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และยอมรับความท้าทายในความคาดหวังของประชาชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง การตัดสินใจขององค์กรทุกครั้งจะเป็นไปตามหลักการการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

แนวปฏิบัติ

- บริหารงานเพื่อประโยชน์ของรัฐ และข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ตลอดจนรักษาภาพลักษณ์ขององค์กร
- ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มุ่งมั่นในการการดำเนินงานงานที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อรัฐ
- ตั้งมั่นที่จะดำเนินงานการอย่างยุติธรรมโดยคำนึงถึงจริยธรรมในการดำเนินงาน
- ไม่ทำความตกลงใดๆ กับคู่ค้าหรือบุคคลใด ที่มีลักษณะเป็นการลดหรือจำกัดการแข่งขันทางการค้า
- การปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ จะต้องให้ความสำคัญต่อผลของการปฏิบัติงานอย่างรอบครอบ

ข้อพึงระวัง

- การดำเนินงานโดยขาดยุทธศาสตร์และเป้าหมายในระยะยาว
- การกำหนดราคา หรือเงื่อนไข หรือบริการที่ไม่เป็นธรรมต่อลูกค้า

- การดำเนินงานที่มุ่งหวังผลสูงสุดอย่างเดียว ละเลยไม่ดูแลประชาชนหรือแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชน
 - การปฏิบัติงานที่ขาดการติดตามและประเมินผล
- กรณีศึกษา:** ท่านจะปฏิบัติเช่นไรในกรณีต่อไปนี้

กรณีที่ 1:
ท่านพบว่าเพื่อนร่วมงานบันทึกการทำงานล่วงเวลาเป็นเท็จ ท่านจะปฏิบัติเช่นไร

คำแนะนำ

การบันทึกเวลาการทำงานล่วงเวลาเท็จหรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง เป็นการปฏิบัติที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต และเป็นความผิดร้ายแรง ท่านจึงควรรายงานเรื่องดังกล่าวให้ผู้บังคับบัญชาทราบ เพื่อดำเนินการตามระเบียบต่อไป

กรณีที่ 2:
ท่านเห็นว่าการทำงานด้วยทรัพยากรในหลายด้านยังจำกัด ทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร และอาจมีกฎระเบียบข้อบังคับทำงาน บางครั้งพนักงานอาจต้องทำงานนอกกรอบบ้างซึ่งเห็นว่าไม่เกิดความเสียหายและมีผลดีกว่า

คำแนะนำ

การทำงานต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบก่อน ถ้าอุปกรณ์หรือทรัพยากรไม่เพียงพอ ควรปรึกษาผู้บังคับบัญชาหาทางแก้ไขหรือทางเลือกใหม่ร่วมกัน ถ้าเราทำนอกกฎระเบียบไปก่อนอาจก่อให้เกิดความเสียหายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ และอาจไม่ได้มีประสิทธิผลที่แท้จริง

5. ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติ

ไม่ปรารถนาที่จะให้ชื่อเสียงในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตถูกกล่าวหาได้ ดังนั้นหน่วยงานจะพิจารณาตัดสินจากการกระทำ การปฏิบัติตนของทุกคนในองค์กร ซึ่งจะต้องนำมาตราฐานจรรยาบรรณไปใช้อย่างถูกต้องและเคร่งครัดในทุกกิจกรรมตลอดเวลา ผู้บริหาร ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนต้องรับผิดชอบต่อการนำเอาแนวทางจรรยาบรรณมาปฏิบัติทั่วทั้งองค์กร และจะต้องทำให้เป็นตัวอย่างด้วยการทำงานที่ยึดตามหลักจริยธรรมตลอดเวลา โดยจะต้องแน่ใจว่าการกระทำทุกๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานได้คำนึงถึงความซื่อสัตย์สุจริตและจรรยาบรรณเสมอ และต้องกระทำตามข้อกำหนดต่างๆ อย่างครบครัน พร้อมทั้งผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อการนำแนวปฏิบัติด้านจรรยาบรรณไปใช้ภายในขอบเขตความรับผิดชอบของหน่วยตนเอง

แนวปฏิบัติ

- ปฏิบัติหน้าที่หลักตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
- รักษากฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ควบคู่ไปกับพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริต
- บริหารงานด้วยความระมัดระวัง และไม่สร้างข้อผูกมัดที่อาจขัดแย้งกับหน้าที่ของตนในภายหลัง
- มุ่งมั่นที่จะป้องกันและขจัดการกระทำที่ส่อไปในทางทุจริต โดยถือเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างค่านิยมและภาพลักษณ์ที่ดี
- ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าฉ้อโกง (จะเป็นจริงหรือมีความเป็นไปได้) ควรรายงานต่อผู้บังคับบัญชาโดยทันที และควรจะรายงานโดยลายลักษณ์อักษรทันทีต่อหน่วยงานตรวจสอบ เพื่อที่จะได้ปรึกษาการดำเนินการในขั้นต่อไป

- ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สงสัยว่าผู้บังคับบัญชาฉ้อโกงควรรายงานความสงสัยนั้นต่อหน่วยงานตรวจสอบเพื่อทำการตรวจสอบต่อไป และหน่วยงานตรวจสอบจะต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเหมาะสมเพื่อปกป้องข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการถูกรังแก

ข้อพึงระวัง

- การฉ้อโกง รวมถึง การหลอกลวง การขโมย และความไม่ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่
- การกระทำที่ไม่สร้างคุณค่า หรือคุณประโยชน์ต่อรัฐ หรือสร้างความเสียหายต่อองค์กร หรือ ละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

กรณีศึกษา: ท่านจะปฏิบัติเช่นไรในกรณีต่อไปนี้

กรณีที่ 1:

ท่านพบว่าเพื่อนร่วมงานของท่าน หารายได้พิเศษโดยขายสินค้าของบริษัทขายตรงแห่งหนึ่งและใช้เวลางานรวมทั้งโทรศัพท์และ E-Mail ของบริษัท เพื่อการขายสินค้าดังกล่าว ท่านเป็นคนหนึ่งซึ่งถูกชักชวนให้ซื้อสินค้าด้วย ท่านจะปฏิบัติเช่นไร

คำแนะนำ

ท่านควรตักเตือนเพื่อนร่วมงานของท่าน หรือรายงานต่อผู้บังคับบัญชา และไม่ซื้อสินค้านี้ดังกล่าวดังกล่าวเพื่อมิให้เพื่อนร่วมงานของท่านใช้เวลาในการปฏิบัติงานไปทำงานอย่างอื่น หรือใช้ทรัพย์สินของรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งอาจนำความเสื่อมเสียชื่อเสียงมาสู่องค์กรได้

แบบหนังสือร้องเรียน/กล่าวหา

เขียนที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง
เรียน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี

เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....

อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สังกัด/กลุ่มงาน.....สำนัก/กอง.....

กรม.....กระทรวง.....

หมายเลขโทรศัพท์.....โทรสาร.....

สถานที่ทำงาน.....เลขที่.....หมู่ที่.....

ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

หมายเลขโทรศัพท์.....โทรสาร.....

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้.....

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน เลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้.....

ขอร้องเรียน/กล่าวหา นาย/นาง/นางสาว/ยศ (ถ้ามี).....

.....อายุ.....ปี

เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....

อาชีพ.....ตำแหน่ง.....

สังกัด/กลุ่มงาน.....สำนัก/กอง.....

กรม.....กระทรวง.....

หมายเลขโทรศัพท์.....โทรสาร.....

โดยปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่ ณ เลขที่..... หมู่ที่.....
ชอย..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
หมายเลขโทรศัพท์..... โทรสาร.....
และปัจจุบันพักอาศัยอยู่ เลขที่..... หมู่ที่..... หมู่บ้าน..... ชอย.....
ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... หมายเลขโทรศัพท์.....

โดยมีพฤติการณ์แห่งการกระทำ รวมทั้งวันเวลา และสถานที่เกิดเหตุ ดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....

พยานหลักฐานที่ประกอบการร้องเรียน/กล่าวหา.....

.....
.....
.....
.....

จึงขอให้สำนักงาน ป.ป.ท. ดำเนินการ (เช่น ให้ระบุว่า ขอให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและ
ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ขอให้ดำเนินการแก้ไขปัญหา)

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้ร้องเรียน/กล่าวหา
(.....)

(หมายเหตุ กรณีผู้ร้องเรียนไม่ประสงค์จะเปิดเผยตนเองให้ระบุไว้ด้วย)

ช่องทางการติดต่อกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

ที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)

1. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (ป.ป.ท.)
ศูนย์รับเรื่องร้องเรียน ชั้น 2
99 หมู่ 4 อาคารซอฟต์แวร์ ปาร์ค ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120
โทร. 02-502-6670 ถึง 80 ต่อ 1900 – 11
2. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 1
124 หมู่ 7 ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอบางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035-353666
3. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 2
เลขที่ 2/5 ถนนสุรศักดิ์ 2 ตำบลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี 20110
โทร. 038-328234
4. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 3
บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)
เลขที่ 118 หมู่ที่ 10 ถนนมิตรภาพ ตำบลโคกกรวด อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา 30280
โทร. 044-465054
5. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 4
อาคาร บีซีเน็กซ์เซนเตอร์ (เป็นอาคาร ๓ ชั้น)
เลขที่ 177 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทร. 043-468709 – 10
6. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 5
อาคารแอร์พอร์ต บิสซิเนส พาร์ค
เลขที่ 92/1 ถนนมหิตล ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50100
โทร. 053-904721, 053-904722
7. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 6
อาคารไทยศิวาร์ตน์ ชั้น 5
เลขที่ 59/15 ถนนบรมไตรโลกนารถ 2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังพิษณุโลก 65000
โทร. 055-248052
8. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 7
เลขที่ 445/2 ถนนเทศา ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
โทร. 034-272338 , 034-272339

9. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 8
เลขที่ 338 หมู่ที่ 4 ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
โทร. 077-206185
10. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขตพื้นที่ 9
อาคารพาณิชย์ 3 ชั้นครึ่ง 2 คูหา
เลขที่ 644, 646 หมู่ที่ 3 ตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110
โทร. 074-552027 , 074-552028

ที่อยู่สำหรับการจัดส่งไปรษณีย์ที่

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ กระทรวงยุติธรรม (ป.ป.ท.)
99 หมู่ 4 อาคารซอฟต์แวร์ ปาร์ค ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

โทรศัพท์

แจ้งเรื่องร้องเรียนใหม่ โทร. 1206
ติดตามเรื่องร้องเรียนที่เคยแจ้งไว้แล้ว โทร. 02-502-6670-80 ต่อ 1904 - 1907

เว็บไซต์หน่วยงาน

<http://www.pacc.go.th>

สัญลักษณ์ (Logo) เครือข่ายภาครัฐต่อต้านการทุจริต

ความหมายของสัญลักษณ์

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการในการสนับสนุนนโยบายรัฐบาล และแผนงานเชิงรุกในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ในแนวทางการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักรู้ การตรวจสอบและเฝ้าระวังเชิงรุก ในการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและปฏิบัติการเชิงรุกด้านการป้องกัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานหลักของการต่อต้านการทุจริต

กรอบนอก รูปคนคล้องแขนกัน

รูปคนคล้องแขนกัน แสดงให้เห็นถึงความเป็นเครือข่าย และความมุ่งมั่นในการป้องกันการทุจริตโดยใช้รูปคนคล้องแขนกันแสดงถึงการป้องกัน

ด้านใน กำปั้นสีทองและธงชาติลายเปลว

กำปั้นสีทองและธงชาติลายเปลว กำปั้นสีทองแสดงให้เห็นถึงความหนักแน่นของข้าราชการที่จะร่วมกันต่อต้านการทุจริต ส่วนธงชาติลายเปลวแสดงถึงการหล่อหลอมให้เกิดพลังและความมุ่งมั่นร่วมใจ

คณะผู้จัดทำ

ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)

นายประยงค์ ปรียาจิตต์	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ
นางรมณี กลั่นบิดา	ผู้อำนวยการสำนักคุ้มครองและป้องกัน

คณะกรรมการกำกับการจ้างที่ปรึกษา

นางฉวีวรรณ นิลวงศ์	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ ป.ป.ท.
นางสายใจ สายทองคำ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
นางรัตติกาล ณ ราช	นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ
นางสาวอรณิชา สุขบาล	นักวิเคราะห์นโยบายแผนชำนาญการพิเศษ
นางสาวภัทรา เสริมทรัพย์	นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต

นายเฉลิมพล เลียบทวี	สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
นายไพบุลย์ แสงประเสริฐ	สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
พ.อ.อภิชัย ขอบขายเกียรติ	กระทรวงกลาโหม
พ.ท.ประพันธ์ เจริญสุข	กระทรวงกลาโหม
เรือเอกฐานิศ นาคะเกศ	กระทรวงการคลัง
นายเสกสรรค์ ประทุมวินิจ	กระทรวงการคลัง
นายกานต์ แก้วชนะ	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
นายรวีวัฒน์ เจริญรัตน์	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
นายณัฐพงษ์ พรชัย	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
นางสาวสายสุณี ปั้นพงษ์	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายชัยภัทร เกษมณี	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นางสอนจิตร เอี่ยมสกุล	กระทรวงคมนาคม
นางสุวภัทร เจนนัดดี	กระทรวงคมนาคม
นายศักดิ์สิทธิ์ เตี้ยวงษ์สุวรรณ	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
นางสาวณัฐธยาน์ ปรีชาวิทยาพละ	กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
นางอมรา ทับทิมทอง	กระทรวงพลังงาน
นางสาวรรภา วงษ์สนิท	กระทรวงพลังงาน
นางสาวพิมพ์ประภา จันท์เดช	กระทรวงพาณิชย์
นางสาวสุภาวดี ธีระวงศ์ภิญโญ	กระทรวงพาณิชย์
นายธงชัย นุชนา	กระทรวงมหาดไทย
นายกฤตภัค โนมะยา	กระทรวงมหาดไทย
นางสาวบุหลิน์ อันทฤทธิ	กระทรวงยุติธรรม
นางสาวจุฑารัตน์ มุสิแก้ว	กระทรวงยุติธรรม

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต

นางนภวรรณ โกละกะ	กระทรวงแรงงาน
------------------	---------------

นางสาวเมธาพร คงคาน้อย	กระทรวงวัฒนธรรม
นางวิรัชณี แข็งแรง	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
นางเสาวนีย์ สระบัว	กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
นายวัชรินทร์ จำปี	กระทรวงศึกษาธิการ
นางวันเพ็ญ เทียมเดช	กระทรวงศึกษาธิการ
ดร.อภิชัย คุณีพงษ์	กระทรวงสาธารณสุข
นายจรูญ เจริญประโยชน์	กระทรวงสาธารณสุข
ว่าที่ รต.สรวิศ ช้างชะ	กระทรวงอุตสาหกรรม
นายอานนท์ ลานตวน	กระทรวงอุตสาหกรรม
นายธีรวิทย์ กลั่นเลี้ยง	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
นายชัชวาล บุญยกตุ	สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
นางสาววันนภิศ จารุสมบัติ	สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
นางสาวจุฑามาศ โพธิศรี	สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
นางสาววาสนา วิมุกตานนท์	สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
นายยงสุข กันตะโอภาส	สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
นายนิพนธ์ อัญญคุณ	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
นางปติวรดา รัตนบัลลังก์	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
นายนิทัศน์ เปี่ยมปิ่น	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
นางสาวสุวดี รัตนโฆสิต	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นางสาวสุธีรัตน์ อินจิโน	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นางสาวนภัสสร ใจหาญ	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
นางสาวเพชรดาว เพ็ชรจรูญ	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
นางสุภาพร ชลวิถี	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
นางสาวเพชรลดา จีระจตุกร	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
นายวัชระ หัตถภาค	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นางเฉลิมพร ขำหุ่น	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
นายปณวัฒน์ แสนแก้ว	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
นายณรินทร์ มั่นจิตร	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
นางสาวบุญธรรม กรานทอง	ราชบัณฑิตยสถาน
นายสนธยา เหลืองเจริญลาภ	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
นางณัชชา เครือสุภมาศ	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
พ.ต.ท.สุทิน คุณธ	กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
ร.ต.ท.สมพงษ์ บุญประสิทธิ์	กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
นางสาวสลิลวรรณ กลับประสิทธิ์	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ นวัตกรรมแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประมา ศาสตรระรุจิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมทัศน์ จิระเดชะ

ดร.วิญญู อยู่นิสิต

นางสาวรัตนา ปฏิสนธิเจริญ

นายณัฐพล แจ็งอักษร